

MY LIFE
CHANGED **MY EDUCATION**

μια κριτική
στην κατεστημένη δυσεκπαίδευση
από την ματιά του
paul goodman

Η συμβολή του John Dewey στο κίνημα της απο-σχολαιοποίησης

Ο Dewey (1859-1952) ήθελε να αποδείξει πως η παιδαγωγική είναι ένας αυτόνομος επιστημονικός κλάδος. Το 1896 ίδρυσε ένα Σχολείο-εργαστήριο για να εφαρμόσει την παιδαγωγική του φιλοσοφία και να αποδείξει πως αυτά που προτείνει είναι εφαρμόσιμα. Επηρεάστηκε από τον Rousseau, τον Pestalozzi, τον Froebel και άλλους.

Βασικό χαρακτηριστικό της φιλοσοφίας του ήταν η γεφύρωση των δίπολων θεωρία και πράξη, πνευματική και χειρωνακτική εργασία, ψυχολογία και κοινωνιολογία, άτομο και συλλογικότητα. Το άτομο για τον ίδιο αλληλοεπιδρά με το περιβάλλον (άψυχο και έμψυχο) και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα η εξέλιξη να είναι άμεσα αλληλοεξαρτώμενη και από τα δυο μέρη. Αυτό είναι το σημαντικότερο εργαλείο που χρησιμοποίησε ο Goodman και οι υπόλοιποι του κινήματος της απο-σχολαιοποίησης, για να προτείνουν με θράσος το 'γκρεμίστε τα σχολικά κελιά'. Η ανάπτυξη του ατόμου περνά μέσα από την κοινωνική αλλαγή. Η επικοινωνία, ο αναστοχασμός, ο αυτοέλεγχος, η συνεκπαίδευση και το βίωμα για τον Dewey είναι τα εργαλεία που θα οδηγήσουν σε αυτήν την αλλαγή, έτσι η εκπαίδευση δεν είναι ένα ζήτημα που αφορά μόνο τα ανήλικα μέλη της κοινότητας, ούτε η παιδική ηλικία είναι η προετοιμασία για την μέλλουσα ζωή. Ενήλικες και ανήλικοι δομούν μαζί μια κοινότητα ολιστικά παιδαγωγική για όλα τα εμπλεκόμενα άτομα που ζουν σε αυτή.

Το βίωμα για τον Dewey είναι η κινητήριος δύναμη της δράσης και με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται το ψυχολογικό υπόβαθρο για να δομηθεί ένα άτομο με αυτοπεποίθηση και βούληση. Το εσωτερικό κίνητρο που οδηγεί στην πράξη και η σύνθεση της πνευματικής με την χειρωνακτική εργασία οδήγησαν τον ίδιο στην διδακτική θεωρία του "learning by doing" (μάθηση από την πράξη). Αυτή η λειτουργία δεν αντιστοιχεί μόνο στην σχέση δασκάλου -μαθητή αλλά σε όλο το πλέγμα των κοινωνικών σχέσεων. Έτσι οι επιθυμίες και τα κίνητρα δεν οδηγούν μόνο σε μια ατομική εξέλιξη αλλά και στην κοινωνική αυτονομία και χειραφέτηση. Αυτή ήταν και η εμπνευστική αφετηρία για του Αμερικάνους θεωρητικούς της εκπαίδευσης να προτείνουν την απο-σχολαιοποίηση της κοινωνίας.

Στις δεκαετία του '60 και του '70 οι Paul Goodman, Ivan Illich, John Holt, Jonathan Kozol, John Taylor Gatto, Everett Reimer, George Dennison κ.α. ξεκίνησαν να προτείνουν την απο-σχολαιοποίηση της κοινωνίας. Στην περίοδο 1967-1972 όπου

τα νεανικά κινήματα αμφισβήτησης του κυρίαρχου τρόπου ζωής ήταν στην άνθιση τους, ιδρύθηκαν στην Αμερική πάνω από 500 ελεύθερα σχολεία.

Ο Holt ήταν κυρίως εμπνευστής του homeschooling, όπου προτείνει τα παιδιά να μην πηγαίνουν καθόλου σχολείο και η κύρια δράση για την διαπαιδαγώγηση τους να την έχουν οι γονείς, πάντα σε σχέση με τον παθητικό ρόλο που έχουν τώρα. Τον όρο deschooling εμπνεύστηκε ο Illitch, ο οποίος πρότεινε μια κοινωνία που δεν θα υπάρχει η αναγκαιότητα του σχολείου σαν κτιριακή υποδομή, αφού όλη η κοινότητα και οι δημόσιοι της χώροι όπως πλατείες, μουσεία, κινηματογράφος, θέατρο, καφετέριες κ.τ.λ. θα στοχεύουν στο να λειτουργούν σα μια εκπαιδευτική διαδικασία. Το βασικό γνώρισμα της απο-σχολειοποίησης είναι πως δεν υπάρχει εξαναγκαστική παρακολούθηση, και η επιθυμία προκύπτει από εσωτερικό κίνητρο. Η γνώση κατακτιέται μέσα από το παιχνίδι, την ατομική και την συλλογική δημιουργία.

Το νέο άτομο αυτο-διδάσκεται όπως το κάνει από την αρχή της ζωής του αφομοιώνοντας τα ερεθίσματα του περιβάλλοντος του. Έτσι όπως ένα βρέφος μαθαίνει να μιλά και να περπατά μόνο του, αρκεί να βρίσκεται σε ένα υγιές φροντιστικό περιβάλλον, έτσι ακριβώς θα συνεχίζεται η ανάπτυξη-εκπαίδευση του ατόμου. Μόνο που η παιδαγωγική διαδικασία δεν θα τελειώνει στα 18 του χρόνια όπως προβλέπουν τα αναλυτικά προγράμματα των υπουργών, γιατί η παιδεία και η καλλιέργεια είναι μια συνεχόμενη μεταβαλλόμενη σύνθεση θεωρίας και πράξης.

Μια βιογραφία για τον Paul Goodman

πρόταση για μια πρακτική ουτοπία ή

πάρε τις επιθυμίες σου για πραγματικότητα

Ο Goodman (1911-1972) γεννήθηκε στην Νέα Υόρκη σε μια μεσοαστή μονογονεϊκή οικογένεια γερμανοεβραϊκής καταγωγής. Ήδη από την περιγραφή της οικογενειακής του κατάστασης διαπιστώνουμε πως συγκεντρώνει πολλαπλές ταυτότητες. Καταπιάστηκε με πολλές ειδικότητες και μια λίστα από αυτές είναι: συγγραφέας λογοτεχνίας και θεατρικών έργων, ποιητής, ψυχοθεραπευτής και συνιδρυτής της θεωρίας Gestalt, ακαδημαϊκός, αναρχικός φιλόσοφος, αμφιφυλόφιλος.

Αποφοίτησε από το πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης και δίδαξε στο πανεπιστήμιο του Σικάγου, από το οποίο απολύθηκε εξ' αιτίας του ότι δήλωνε ανοιχτά την σεξουαλική του ταυτότητα.

Ο ίδιος έκανε δυο πολιτικούς γάμους, ήτανε πατέρας και για κάποιο διάστημα μονογονέας. Ακόμη ακολούθησε για τον ίδιο την ψυχοθεραπευτική μέθοδο του W. Reich. Σε σχέση με την υποχρεωτική στράτευση κατά την διάρκεια του πολέμου αρνήθηκε να στρατευθεί, γεγονός που τον κυνηγούσε στην ζωή του.

Έγραψε σε διάφορα περιοδικά όπως το Anarchy, Commentary, Politics, Liberation, Resistance κ.α.. Τα πιο γνωστά του βιβλία είναι το "Communitas" για την πολεοδομία, τα βιβλία με εκπαιδευτικό περιεχόμενο "Compulsory mis-education" (μεταφρασμένο στα ελληνικά "Κριτική της κατεστημένης παιδείας"), "Growing up absurd", και τα κοινωνικοφιλοσοφικά μυθιστορήματα "The empire city" και "Making Do". Ακόμη έγραψε θεατρικά έργα τα οποία τα ανέβασε το Living Theatre. Στα ελληνικά περιοριζόμαστε σε δυο μεταφράσεις του βιβλίου "Κριτική της κατεστημένης παιδείας" και του άρθρου "Εκπαιδευτικός ζουρλομανδύας" (αυτόνομες εκδόσεις, 1982).

Κεντρική πολιτική του θέση ήταν αυτή της αποκέντρωσης επηρεασμένος από τον P. Kropotkin (1842-1921). Στις αρχές το 1940 ξεκίνησε να δομεί την σκέψη του με ξεκάθαρη αναρχοपाσιφιστική κατεύθυνση. Παρόλη την εναντίωση του στην χρήση της βίας στο αναρχικό κίνημα, γεγονός για το οποίο κατηγορήθηκε ως ρεφορμιστής, τα νεανικά κινήματα της εποχής του εμπνεύστηκαν από τον θεωρητικό του λόγο και κατηγορήθηκε από τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης σαν υποκινητής νεανικών εξεγέρσεων της δεκαετίας του '60.

Ο Goodman καλούσε τους νέους να αποχωρίσουν μαζικά από τα πανεπιστήμια και να ιδρυθούν τα "ελεύθερα πανεπιστήμια", γεγονός που συνέβη (Η κριτική στα ανώτατα ιδρύματα γίνεται στο "The community of scholars"). Ο ίδιος δίδαξε σε ένα από αυτά το "πειραματικό κολλέγιο του Σαν Φρανσίσκο". Το έργο του λοιπόν δεν ήταν μόνο σε μια θεωρητική-ακαδημαϊκή βάση αλλά συνδύαζε την θεωρία με την πρακτική πρόταση της συνειδητής δράσης στο εδώ και στο τώρα. Η αντικουλτούρα που πρότεινε είχε απήχηση, γιατί πρότεινε την ολιστική αυτορρύθμιση της ζωής των νέων στα αστικά κέντρα, και αυτό για τους νέους της εποχής ήταν μια χειροπιαστή πρόταση.

Ο Goodman υποστήριζε πως "η ανθρώπινη φύση είναι μια δυνατότητα και μπορεί να γίνει γνωστή μόνο αν πραγματωθεί στα επιτεύγματα της ιστορίας, και όπως

πραγματώνεται σήμερα". Έτσι υποστηρίζει το απρόβλεπτο της ανθρώπινης φύσης στο οποίο εμπεριέχεται και η διττή της κατάσταση. Με αυτό το σκεπτικό προκύπτει και η πρόταση του για τις αποκεντρωμένες κοινότητες, με κεντρικό εργαλείο την άμεση δημοκρατία. Η κριτική στα παραπάνω ασκείται μέχρι και σήμερα. Αυτές οι κοινότητες χαρακτηρίζονται περιθωριοποιημένες γυάλες με πρόσβαση από συγκεκριμένα κοινωνικά κομμάτια. Ένα πρότυπο ζωής που περιγράφεται ως εφησυχασμός, σε αντίθεση με το πρότυπο του μάχιμου αναρχικού. Στις κοινότητες αυτές η πολιτική δράση απλώνεται σε όλη την καθημερινή ζωή όπως έρωτας, οικογένεια, εκπαίδευση, αρχιτεκτονική, τέχνη συντροφικότητα κ.α.. Ίσως όμως η αναρχική πολιτική δράση με την επικαιρότητα, να μην αφήνει περιθώρια ενασχόλησης με τα παραπάνω, γι' αυτό και να κριτικάρονται ως ρεφορμιστικά ή σαν παράλληλες δράσεις. Ο Goodman, που χαρακτηρίστηκε σαν ουτοπικός στοχαστής, μεταχειρίζεται όλα τα θέματα που καταπιάστηκε σαν συνεχώς μεταβαλλόμενα στο άμεσο μέλλον, που απαιτούν άμεση αντιμετώπιση. Η καθημερινή άμεση δράση από τις μικρολεπτομέρειες της καθημερινότητας μέχρι το αντιπολεμικό κίνημα του '60.

Οι ιδέες του Goodman για την αυτονομία πηγάζουν τόσο από την αναρχική σκέψη όσο και από την ψυχολογία του ανθρώπου. Εμπνευσμένος από την θεωρία του W. Reich για την αυτοδιεύθυνση και για την ελεύθερη βούληση του ατόμου, πίστευε πως μόνο του το άτομο μπορεί να ανακαλύψει τι πραγματικά θέλει να κάνει. Η ατομική αυτονομία και δημιουργικότητα, όμως θεωρεί ότι πρέπει να συνδυάζεται με την αλληλοβοήθεια του P. Kropotkin για να γειώνεται στην συλλογική κοινότητα. Η αναρχική θεώρηση είναι η μόνη που διασφαλίζει την κατάργηση της κεντρικής εξουσίας και την αυτοδιαχείριση του εαυτού. Τα προτεινόμενα παραδείγματα-εργαλεία για τον Goodman υπήρξαν και είναι η παιδαγωγική του Dewey και του Neill και ο αναρχοσυνδικαλισμός στην Ισπανία.

"Η διερεύνηση της απόστασης της πραγματικότητας από την ουτοπία δεν είναι μόνο μια διαρκής δημιουργική προσπάθεια που είναι ικανή κάποτε να επιτύχει τον σκοπό της, αλλά είναι μια πραγματικότητα στο σημερινό εφησυχασμό και την μοιρολατρία...Έτσι, λοιπόν ας διαχωρίσουμε στην συνείδηση μας το ανέφικτο από το προκαθορισμένο. Ποτέ και πουθενά η πραγμάτωση της ουτοπίας (έστω και στιγμές απ' αυτήν) δεν υπήρξε με μια συγκεκριμένη συνταγή, αλλιώς θα ήταν ένα γραφικό αναμάρσιμα της ιστορίας των κοινωνιών. (Παιδαγωγικό πλαίσιο του Μικρού Δέντρου 2014)"

Κλείνοντας παραθέτουμε ένα αποσπάσματα από το άρθρο του περιοδικού Ευτοπία 'Συνέντευξη του Δημήτρη Ρουσόπουλου στην Ευτοπία'

"Έτσι γνωρίσαμε μια μεγάλη παράδοση της σκέψης, η οποία περιελάμβανε ανθρώπους σαν τον Paul Goodman, τον Murray Bookchin, την Jane Jacobs και τον Lewis Mumford. Αυτοί είναι κάποιοι από τους μεγάλους διανοητές οι οποίοι πίστευαν ότι η πόλη είναι ο αναγκαίος γεωπολιτικός χώρος μέσα στον οποίον το κίνημα πρέπει να αγκυροβολήσει προκειμένου να γίνει μια πολιτική πραγματικότητα. Ο αγώνας για την εξουσία, για τον επανακαθορισμό της εξουσίας, για την αποκέντρωση της εξουσίας, για να παρθεί η εξουσία από τους συγκεντρωτικούς πολιτικούς θεσμούς της κοινωνίας μας πρέπει να γίνει στο επίπεδο της γειτονιάς και της πόλης. Έτσι, για πρώτη φορά, στο τέλος της δεκαετίας του '60 είχαμε μια αίσθηση της μορφολογίας της πολιτικής μας. Δεν ήταν διεθνής, δεν ήταν εθνική, δεν ήταν καν περιφερειακή, αλλά ήταν επικεντρωμένη τοπικά σε μια πολιτική και οικονομική πραγματικότητα, σε μια κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα, που ονομαζόταν «πόλη». Την ίδια στιγμή, σε όλον τον κόσμο ελάμβανε χώρα ένα πολύ ενδιαφέρον φαινόμενο- το οποίο είχαμε προβλέψει ότι θα συμβεί- και αυτό ήταν η γιγάντωση του φαινομένου της αστικοποίησης. Έτσι για παράδειγμα γνωρίζαμε ότι, το 2003, για πρώτη φορά στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού, η πλειονότητα του παγκόσμιου πληθυσμού ζούσε σε πόλεις. Και αυτό έχει πολύ σοβαρές πολιτικές και οικονομικές συνέπειες για το πώς θα δημιουργήσουμε το είδος του κινήματος που θα φέρει ένα νέο περιεχόμενο ελευθερίας."

Ένας διάλογος για την κατεστημένη υποχρεωτική δυσεκπαίδευση

Σκέψεις πάνω στο βιβλίο του P. Goodman Κριτική της κατεστημένης παιδείας

"Όλα αυτά τους (εννοεί τους δασκάλους) προσδιορίζουν σαν μια συγκεκριμένη βαθμίδα της κοινωνικής ιεραρχίας μ' ένα παραγωγικό ρόλο που χρησιμοποιεί σαν πρώτη του ύλη τις νεαρές ανθρώπινες υπάρξεις που έχουμε ονομάσει παιδιά. Πράγμα που οδηγεί στην συνολική αντίληψη για την 'παιδική ηλικία'. Η αντίληψη αυτή αποτελεί βασική κοινοτυπία στην κοινωνία που ζούμε: το τεράστιο θεσμικό σύμπλεγμα που περιλαμβάνει αυτό που ονομάζεται εκπαιδευτικό σύστημα, τους λεγόμενους παιδικούς σταθμούς, τα αναμορφωτήρια, τα δικαστήρια ενηλίκων, τους παιδοψυχίατρους, τα κατηχητικά σχολεία, κι ένα σωρό άλλα πράγματα, ενισχύει την υπόθεση που επικρατεί γενικά ότι τα παιδιά αποτελούν ένα ειδικό είδος όντων από τους ενηλίκους. Στη συνέχεια αυτό το θεσμικό σύμπλεγμα εξοπλίζεται με 'προσωπικό', με υπαλλήλους που έχουν 'επαγγελματική εκπαίδευση' και κύριο καθήκον τους την διάπλαση των νέων ανθρώπων, την επιλογή τους για ειδική (θετική ή αρνητική) μεταχείριση, την επιτήρηση της

ομαλής συμπεριφοράς και την εξέλιξη τους. Τελικά, όλος αυτός ο κυκεώνας εμπλουτίζεται με την 'ιδεολογία των υπαλλήλων', με βάση τις υποτιθέμενες γνώσεις που κατέχουν για τα λεγόμενα παιδιά, και τις θεωρίες για την παιδική ηλικία, την κοινωνικοποίηση, την ομαλότητα και την παρεκτροπή, που νομιμοποιούν τις ενέργειες τους και τους προσδίδουν επιστημονικό κύρος."

Νίκος Μπαλής, 1977

Εισαγωγικό σημείωμα στο Κριτική της κατεστημένης παιδείας-Υποχρεωτική δυσεκπαίδευση

Πρόλογος

Οι περισσότερες διεκδικήσεις δασκάλων, καθηγητών, γονέων και μαθητών περιορίζονται σε οικονομικά αιτήματα. Θεωρείται ευρέως αποδεκτό κοινωνικά πως αν το κράτος και η εκάστοτε κυβέρνηση χορηγούσε πιο γενναία ποσά στην εκπαίδευση, οι συνθήκες θα ήταν καλύτερες, Εδώ έρχεται ο Goodman και απάνταει πως η τυπική υποχρεωτική εκπαίδευση είναι ήδη υπερβολική, και ότι δεν χωράει βελτίωση στις παρούσες συνθήκες. Όσο περισσότερη μόρφωση αποκτούμε τόσο λιγότερο καλλιεργημένοι είμαστε.

Το σχολείο είναι υποχρεωτικό, γιατί υποστηρίζεται από τους κρατικούς στηλοβάτες του και αντιστρόφως. Το αρμόδιο Υπουργείο και οι φορείς του υποστηρίζουν πως προσφέρει ίσες ευκαιρίες μόρφωσης ανεξαρτήτως της κοινωνικής τάξης στην οποία ανήκει ο/η μαθητής/τρια, διευρύνει τους ερευνητικούς ορίζοντες του νέου ατόμου, και προωθεί την επαγγελματική αποκατάσταση. Βέβαια είναι επίσης αποδεκτό από ένα μεγάλο κομμάτι της κοινωνίας, πως όλα τα παραπάνω δεν συμβαίνουν στα κρατικά ιδρύματα και σίγουρα όλο αυτό το κομμάτι της κοινωνίας δεν είναι αντικρατιστές. Επιθυμούν την βελτίωση των σχολείων με ένα μεταφυσικό τρόπο, αρκούνται στις οικονομικές διεκδικήσεις, αλλά δεν προτείνουν καμιά εναλλακτική λύση και συνεχίζουν να στέλνουν τα βλαστάρια τους στα κρατικά σχολικά ιδρύματα. Κάθε φορά που ένας νέος αρμόδιος για την παιδεία αναλαμβάνει τα ινία με σκοπό να λύσει το εκπαιδευτικό ζήτημα επιβεβαιώνει την προβληματική κατάσταση της οικονομίας και νομοθετεί μια νέα μεταρρύθμιση. Έτσι λοιπόν διαιωνίζεται το 'κακό' που ονομάζεται κρατική εκπαίδευση, που συνάμα θεωρείται κοινώς αποδεκτό από όλη την κοινωνική διαστρωμάτωση.

Ο Goodman αναφέρει σαν σημείο αναφοράς την παιδαγωγική φιλοσοφία του J. Dewey, ο οποίος χτίζει το φιλοσοφικό του οικοδόμημα στην παραδοχή πως η

εκπαίδευση δεν είναι ένα στάδιο προετοιμασίας για τη ζωή αλλά είναι η ίδια η διαδικασία της ζωής.

Σε αυτό το βιβλίο ο Goodman αναφέρει συχνά πως δεν έχει πρόθεση να δείξει δικαιοσύνη και μεγαλοψυχία σε σχέση με την κριτική που κάνει. Στον πρόλογο του βιβλίου καταγράφει κάποιους λόγους που το κράτος δεν θα αφήσει τον τομέα της εκπαίδευσης από τα χέρια του, γιατί αυτός είναι ο τρόπος να παράγει και να αναπαράγεται. Ο σχολικός θεσμός είναι μια πειθαρχική εκπαίδευση του πολίτη προς την αυθεντία- εξουσία. Το νέο άτομο εισάγεται από την πρώτη παιδική ηλικία και μαθαίνει να είναι υπάκουο. Δεν σημαίνει πως όλοι οι δάσκαλοι τηρούν αυτήν την κατεύθυνση, σίγουρα όμως τείνουν σε αυτή την αυτοματοποίηση. Το δεύτερο είναι η ολοένα και αυξανόμενη παραγωγή των διδακτορικών διπλωματούχων από την μία και η εξάλειψη των ανεξάρτητων αγροκαλλιεργειών από την άλλη. Ο ίδιος θεωρεί τα αστικά κέντρα ξοφλημένα, γιατί τα άτομα δεν μπορούν να έχουν αυτάρκεια. Ακόμη τονίζει την διττή φύση των μέσων ενημέρωσης, που αν και βέβαια είναι χρήσιμα για την ενημέρωση και την δικτύωση, ταυτόχρονα τα ίδια οφείλονται και για τον εκφασισμό της κοινωνίας.

Ας πάρουμε σαν παράμετρο πως όλα αυτά γράφτηκαν το 1965 για την Αμερική, όμως δεν απέχουν τόσο από την πραγματικότητα του σήμερα στην Ελλάδα. Το σχολικό σύστημα έχει αλλάξει ελάχιστα από την δημιουργία του ελληνικού κράτους, έτσι η κριτική σε αυτό γίνεται διαχρονική. Μόνο που σήμερα δεν χρειάζεται να επικαλούμαστε πως χρειαζόμαστε κάποιους να μας διαφωτίσουν. Είναι ξεκάθαρο πως υπάρχει μια παιδαγωγική φιλοσοφία που βασίζεται στην ατομική αυτονομία και στην κοινοτική συμβίωση, και από την άλλη η συντηρείται η παραδοσιακή εκπαίδευση.

Στοιχειώδης εκπαίδευση

[1]

Γιατί τα παιδιά θέλουν να εγκαταλείψουν το σχολείο όσο πιο γρήγορα γίνεται; Ελάχιστα στοιχεία κινητοποιούν τους/τις μαθητές/τριες για να ολοκληρώσουν το σχολείο. Τι γίνεται όμως με τα παιδιά που αποτυγχάνουν και δεν έχουν κανένα εσωτερικό κίνητρο να συνεχίσουν το σχολείο; Ο Γκούντμαν αναρωτιέται αφού η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική θα πρέπει να επανεξετάζεται συνεχώς για τα οφέλη της. Το σχολείο για τον ίδιο όχι απλά δεν είναι ο μόνος τρόπος κατάκτησης της γνώσης, αλλά δεν είναι κατάλληλο με το τρόπο που έχει δομηθεί να εξυπηρετεί σκοπούς μόρφωσης.

Η μεσαία τάξη επιθυμεί να ανελιχθεί κοινωνικά, και θεωρείται ότι αυτό μπορεί να συμβεί μέσα από το σχολείο και τα μετέπειτα διπλώματα. Όσο πιο ψηλά ανεβαίνει κάποιος στην βαθμίδα των πτυχίων τόσο ανεβαίνει και σε οικονομική κατάσταση.

"Η μόρφωση είναι μια φυσική κοινωνική λειτουργία και ένα αναπόφευκτο φαινόμενο, μια που οι νέοι διαπαιδαγωγούνται από τους μεγαλύτερους, κατευθύνονται ως προς τις δραστηριότητες τους και τάσσονται υπέρ (ή κατά) των καθιερωμένων από αυτούς θεσμών. Οι μεγαλύτεροι με την σειρά τους διδάσκουν, εκπαιδεύουν, εκμεταλλεύονται και καταπιέζουν τους νέους. Ακόμα και η παραμέληση των νέων (εκτός από την φυσική παραμέληση) έχει εκπαιδευτικές επιπτώσεις- όχι βέβαια τις χειρότερες που μπορεί να υπάρξουν. (σελ. 28 *Paul Goodman, Κριτική της κατεστημένης παιδείας-Υποχρεωτική δυσεκπαίδευση*)"

Έτσι, η μια βαθμίδα προετοιμάζει το νέο άτομο για την επόμενη, ένα άτομο πειθαρχημένο όπως πρέπει να είναι ένας πολίτης της αστικής δημοκρατίας. Τις εκπαιδευτικές αυτές βαθμίδες ο Γκούντμαν τις χωρίζει σε προσχολικές κοινότητες που αντικαθιστούν την πατριαρχική οικογένεια, με τους παιδικούς σταθμούς όπου τα παιδιά κάνουν τα πρώτα βήματα στην πειθάρχησή τους. Το γυμνάσιο και το λύκειο το συγκρίνει με τις σχολές αστυνομίας όπου γίνεται η πρώτη διαλογή πολιτών πρώτης και δεύτερης κατηγορίας, με κοινή συνισταμένη την προσαρμογή αυτών στην εξουσία- αυθεντία. "Έτσι ο όρος πολίτης σημαίνει πως είσαι εκπαιδευμένος/η να συμμετέχεις και να προσαρμόζεσαι στο υπάρχον και όχι να συνδημιουργείς. Ο καταναλωτισμός είναι η προσαρμοστικότητα της εποχής, όσο περισσότερο καταφέρεις να καταναλώνεις τόσο πιο πολύ έχεις ανελιχθεί στο κοινωνικό στάτους. Οι φιλοδοξίες του ατόμου πρέπει να συμβαδίζουν με το εθνικό συμφέρον, και έτσι γίνεσαι πετυχημένος και μέτριος, γιατί οι μεγάλοι είναι στα κέντρα λήψεων αποφάσεων. Για το περίσσευμα που δεν τελειώνει ούτε το σχολείο δεν υπάρχει καμιά θέση μέσα στην ομοιογενή πειθαρχημένη κοινωνία.

Ο Goodman (αντίθετα από τον J. Dewey) δεν πιστεύει πως θα έρθει κάποια κοινωνική αλλαγή από το σχολείο, αφού το σχολείο δεν είναι ένα εξωκοινωνικό περιθώριο αλλά ο ακριβής αντικατοπτρισμός της κοινωνίας. Μέσα σε αυτό υπάρχουν όλες οι διακρίσεις και οι ρατσισμοί που υπάρχουν και στην κοινωνία.

Συνοψίζοντας παρακάτω κάποια ζητήματα που θέτει ο ίδιος και στέκεται ξεκάθαρα εχθρικά προς το κατεστημένο σχολείο :

1. *Η ανάγνωση.* Όταν κάποια παιδιά δυσκολεύονται να μάθουν ανάγνωση, δημιουργείται το πρωταρχικό σχολικό τραύμα. Συνήθως αυτά τα παιδιά

προσπαθούν να ξεφύγουν από το σχολείο. Ο αποκλεισμός τους είναι ξεκάθαρος, αφού αν δεν γνωρίζεις ανάγνωση τότε αποκλείεσαι κοινωνικά από μεγάλο κομμάτι επικοινωνίας με τους άλλους. Ο Goodman υποστηρίζει πως με λιγότερες γραμματικές γνώσεις θα αναπτυσσότανε περισσότερο ο λαϊκός πολιτισμός. Έτσι η ανάγνωση θα είχε πραγματικό περιεχόμενο επικοινωνίας και θα ήταν ένα εργαλείο δημιουργικής φαντασίας.

2. *Η γραφή.* Η εκμάθηση της γραφής γίνεται μια καταναγκαστική γνώση, ενώ θα έπρεπε να πηγάζει από εσωτερικό κίνητρο. Όταν ένα νέο άτομο μαθαίνει να γράφει θέλει συνήθως να εξωτερικεύσει με γραπτό τρόπο αυτά που αισθάνεται. Στα σχολικά ιδρύματα αυτό μορφοποιείται με το π-α-π-ι παπί κ.τ.λ. Λέξεις δίχως νοήματα για το παιδί, που δεν πηγάζουν από κάποια εσωτερική του επιθυμία.

3. *Η σωματική καθήλωση και σιωπή.* Η δομή της αίθουσας είναι ξεκάθαρα στατική. Οι μαθητές/τριες δεν επιτρέπεται να μιλάνε και να κινούνται στο χώρο. Ο δάσκαλος μπορεί να επιβλέπει πανοραμικά τις κινήσεις τους. Ο φυσιολογικός θυμός και οι συγκρούσεις θεωρούνται παραβατική συμπεριφορά και ποινικοποιούνται. Τα παιδιά που παρουσιάζουν τέτοια στοιχεία συμπεριφοράς στιγματίζονται και περιθωριοποιούνται από τους δασκάλους. Το ευτύχημα είναι πως επειδή προτιμούν να στοιβάζουν τα παιδιά σε μεγάλες ομάδες μες την τάξη η καθολική πειθαρχία δεν είναι εφικτή, τα παιδιά καταφέρνουν να εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους αλλά και την έντονη κινητικότητα τους. Σε αυτό το σημείο γίνεται μια αναφορά του συγγραφέα για τους γονείς που δίνουν ηρεμιστικά στα παιδιά τους πριν πάνε σχολείο για αντέξουν την αγχωτική αυτή καθημερινότητα.

4. *Τυποποίηση και ομοιομορφία.* Το άτομο παύει να υπάρχει σε ένα σχολικό ίδρυμα, γιατί οι μαθητές παύουν να είναι ανεξάρτητες προσωπικότητες και αντιμετωπίζονται εξατομικευμένα. Όλοι/ες διδάσκονται από τα ίδια εγχειρίδια, και καλούνται να ανταποκριθούν στις ίδιες δυσκολίες δηλαδή τις εξετάσεις. Μετά από αυτό υπάρχει η αποτυχία ή επιτυχία δηλαδή το πέρασμα στην επόμενη βαθμίδα. Η παραίτηση κάποιων παιδιών είναι μια αυτοεκπληρούμενη προφητεία, αφού ο/η μαθητής/τρια θα αξιολογηθεί σε ποια κάστα θα ανήκει από την εισαγωγή του κίολας στον σχολικό θεσμό.

Για όλα όμως τα παραπάνω υπάρχει μια πρόταση που στην δεκαετία του '60 στην Αμερική υποστηρίχονταν από διάφορους εκπαιδευτικούς όπως ο I. Illich, ο J. Holt, ο E. Reimer, J. Kozol, J. T. Gatto, ο P. Goodman και άλλοι. Αυτή πρόταση συνοψίζεται στους όρους deschooling-unschooling-homeschooling (αποσχολιοποίηση) και

συγκεκριμένα ο Goodman προτείνει τα εξής χωρίς να σημαίνει πως είναι κάποια σωτήρια συνταγή:

1. Κατάργηση του σχολείου για τις πρώτες τάξεις, και η εκπαίδευση να γίνεται στο σπίτι (Homeschooling)
2. Κατάργηση του σχολικού κτιρίου. Τα παιδιά θα επιλέγουν από άλλα μέσα με ποιο τρόπο θα μορφωθούν π.χ. μουσεία, πάρκα, καφετέριες, εργοστάσια, κινηματογράφους κ.τ λ. Η εκπαίδευση θα είναι ζήτημα ολόκληρης της κοινότητας (unschooling-deschooling).
3. Εξειδίκευση γνώσεων. Τα νέα άτομα θα μπορούν να εκπαιδεύονται σε κάποιο συγκεκριμένο ζήτημα που τους ενδιαφέρει μέσα από την επαγγελματική πρακτική τους π.χ. φαρμακείο, μηχανικό, τεχνίτη κ. τ. λ.
4. Τα μαθήματα να είναι προαιρετικά σύμφωνα με το πρότυπο του σχολείου του Summerhill.
5. Τα σχολικά συγκροτήματα να αποτελούν μικρές κοινότητες όπου τα παιδιά να δημιουργούν σχέσεις και να αναπτύσσονται ολιστικά (γνωστικά-σωματικά-συναισθηματικά-κοινωνικά)
6. Τα παιδιά να πηγαίνουν σε αγροκτήματα, όπου εκεί να συμμετέχουν στην ζωή της υπαίθρου.

[2]

"Μιλώντας σ' ένα σεμινάριο για την φιλοσοφία της παιδείας, αντιμετώπισα την εξής άμεση ερώτηση: Ποια είναι η βασική χρησιμότητα των σχολείων στοιχειώδους εκπαίδευσης; Απάντησα σχεδόν αμέσως: Μα, νομίζω να διορθώσει την ζημιά που έχει γίνει στο σπίτι, ώστε το παιδί να αρχίσει ν' αναπνέει πάλι ελεύθερα και να βρει την περιέργεια του. Στο σημείο αυτό οι φοιτητές-δάσκαλοι άρχισαν να γελάνε και με ρώτησαν ποιος είναι ο σκοπός του γυμνασίου. Όπως ήταν φυσικό απάντησα: Να διορθώσει την ζημιά που κάνουν τα δημοτικά σχολεία.. Στην εξαιρετικά σύγχρονη κοινωνία μας, ίσως όλα αυτά να είναι ένα πράγμα.(Ο. π., σελ. 49)"

[3]

Η προοδευτική εκπαίδευση ορίζεται από τον ίδιο, ως μια εκπαίδευση που σα φίλτρο έχει την ολιστική προσέγγιση του ατόμου στην εκάστοτε κοινωνική συνθήκη. Τα

χαρακτηριστικά της είναι ανθρωποκεντρικά με κοινωνικοπολιτική σκοπιά, και υποστηρίζει την φυσική μάθηση που προκαλείται από το ίδιο το άτομο για τον εαυτό του και την κοινότητα. Σκοπός της είναι, όχι μόνο να λειάνει τα εμπόδια που μπαίνουν από την παραδοσιακή εκπαίδευση (η οποία χαρακτηρίζεται αφύσικη-απάνθρωπη-ατελής-αλλοτριωτική), αλλά να προτείνει εναλλακτικές με βάση τον άνθρωπο σαν ολότητα (χειρωνακτική και πνευματική εργασία-Σχολεία εργασίας). Οι συμμετέχοντες σε αυτή την προσέγγιση δεν αυτοπροσδιορίζονται σα μεταρρυθμιστές του υπάρχοντος, αλλά η λέξη κλειδί είναι η ολική αναδόμηση της κοινωνίας. Οι μεταρρυθμίσεις ή τα μερικά αιτήματα (π.χ. οικονομικού τύπου) δεν είναι παρά 'ατελείς επαναστάσεις', όπως χαρακτηρίζονται από τον συγγραφέα.

Για τον ίδιο η αρχή αυτής της φιλοσοφίας είναι ο J. Dewey, και πως όρισε την παιδαγωγική αλλά και την ελευθερία του ατόμου. Την ελευθερία την διαχώρισε σε εξωτερική και εσωτερική, η πρώτη είναι η προσποιητή και δηλώνει το φαίνεσθαι η δεύτερη η εσωτερική και δηλώνει το είναι. Σημαντικά εργαλεία για να επιτευχθεί η ελευθερία είναι να μην κατασταλούν οι φυσικές τάσεις και οι επιθυμίες του ατόμου, που θα το οδηγήσουν στον αυτοέλεγχο και την αυτοπειθαρχία. Ο πρωτοπόρος της προοδευτικής εκπαίδευσης πίστευε πως το σχολείο μπορούσε να αποτελέσει την πρότυπη αναδόμηση της ελεύθερης κοινωνίας, μέσα όμως στην πραγματικότητα της μαζικότητας και της εκβιομηχάνισης. Οι αρχές του προοδευτικού σχολείου συνοψίζονται στην θεωρία και την πρακτική της επιστήμης και της τεχνολογίας, στην δημοκρατική κοινότητα, το εσωτερικό κίνητρο για φυσική μάθηση, την ελευθερία της φαντασίας, στην μη καταστολή των ενστίκτων, και την απελευθέρωση του νου από την ηθικολογία και την μεταφυσική. Έτσι το σχολείο θα είναι η ίδια η ζωή και όχι ένα στάδιο προετοιμασίας για την ενηλικίωση. Έτσι η παιδική ηλικία απομυθοποιείται σαν μια ξεχωριστή και ανώριμη περίοδος στην ζωή του ατόμου, και αποκτά πραγματική υπόσταση με τον σεβασμό που της αρμόζει. Έτσι η μάθηση είναι χαρά και η εργασία γίνεται τέχνη. Ο Goodman χαρακτηρίζει την παιδαγωγική του Dewey σαν μια ειρηνική κοινωνική επανάσταση συνεχούς πειραματισμού.

Ο Goodman σύγκρινε τον Dewey με τον A. S. Neill, ιδρυτή του Summerhill. Τα κοινά στην εφαρμογή της παιδαγωγικής τους εντόπιζε την γεφύρωση θεωρίας και πράξης, την μάθηση στην πράξη (learning by doing) με οδηγό την εσωτερική επιθυμία και την κατάκτηση του αυτοέλεγχου, τις δημοκρατικές κοινοτικές διαδικασίες με πλειοψηφική συνέλευση και ισότιμο δικαίωμα ψήφου, και την σημασία της ελεύθερης ζωικής έκφρασης (ραιχικές επιρροές για την σημασία της σεξουαλικής απελευθέρωσης).

Ο Goodman διατυπώνει μια σαφή κριτική στο Αμερικάνικο εκπαιδευτικό σύστημα, ακόμα και σε αυτά τα σχολεία που έχουν ενσωματώσει την ντιουγιανή φιλοσοφία. Εκφράζει την άποψη πως είναι λίγο καλύτερα από τα σχολεία των προαστίων, και πως η ρίζα του προβλήματος είναι πως και αυτά συνεχίζουν να έχουν υποχρεωτική φοίτηση, έτσι δεν υπάρχει μια καθολική αλλαγή του υπάρχοντος συστήματος, αλλά μεσοβέζικες αλλαγές που συντηρούν την κοινωνικοπολιτική κατάσταση.

Στην Αμερική υπήρξαν όμως και παραλλαγές σχολείων τύπου Summerhill. Ένα σχολείο δηλαδή που προωθεί την κοινότητα, και βρίσκεται εκτός αστικού τοπίου. Τα αποτελέσματα αυτού του πειράματος ήταν πως οι σχολικές αυτές μονάδες απευθύνονταν σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, και τα σχολεία αυτά έμοιαζαν με διευρυμένες οικογένειες. Μια ακόμη Σαμμερχιλιανή προσπάθεια έγινε με σκοπό να μην υπάρχει κοινωνική διαστρωμάτωση και να συμμετέχουν παιδιά από όλες τις γειτονιές, όλων των φυλών, αλλά και παιδιά που έχουν χαρακτηριστεί με παραβατική συμπεριφορά. Το επακόλουθο ήταν αυτό το σχολείο να μετακομίζει συνεχώς και καμία γειτονιά να μην το δέχεται. Οι κάτοικοι θέλουν τις γειτονιές τους καθαρές από σχολεία, φυλακές και στρατόπεδα συγκέντρωσης. Έτσι βλέπουμε πως οι κάτοικοι θέλουν σχολεία λευκά για λευκά παιδιά χωρίς κοινωνικές παρεκκλίσεις. Έτσι η προοδευτική-ελευθεριακή εκπαίδευση δεν είναι ένα κοινωνικό αίτημα ούτε και στην Αμερική, αλλά την εστερνίζονται κάποια κοινωνικά ριζοσπαστικά κομμάτια. Βέβαια ο Goodman είναι πιο αισιόδοξος και υποστηρίζει πως αυτήν την εκπαίδευση η κοινωνία την χρειάζεται αλλά και την φοβάται.

Γυμνάσιο-Λύκειο-Πανεπιστήμιο

Καταναγκαστική στράτευση

Ο Goodman σε ολόκληρο το βιβλίο του επικεντρώνεται περισσότερο στα παιδιά που παρατούν το σχολείο. Και το γυμνάσιο είναι η πρώτη βαθμίδα που πραγματοποιείται αυτό το ξεσκαρτάρισμα. Το 1964 ο υπουργός εργασίας πρότεινε την επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης μέχρι την ηλικία των 18 ετών. Αυτό είναι άραγε ένα μέτρο, χωρίς κάποια άλλη ουσιαστική αλλαγή, για να μην εγκαταλείπουν οι μαθητές-τριες το σχολείο; Το μόνιμο επιχείρημα των θεσμών για την υποχρεωτική εκπαίδευση είναι πως νομοθετήθηκε για την προστασία του ανηλίκου από την εργασιακή εκμετάλλευση και την εξάλειψη του αναλφαβητισμού. Πιο απλά το κράτος θέλει να μαζέψει τα άεργα-άνεργα παιδιά από τους δρόμους, και να τα βάλει σε σχολικά στρατόπεδα.

Ας δούμε τους λόγους που τα παραπάνω επιχειρήματα δεν ευσταθούν. Η εργασιακή εκμετάλλευση δεν διαιωνίζεται μόνο μέσα από το σχολείο, αλλά και μέσα από την ίδια την επιθυμία των γονιών για τα παιδιά τους να ανελιχθούν κοινωνικά. Τα παιδιά των προλετάρων πάντα θα βγαίνουν από αυτό το χωνευτήρι για τις κατώτερες δουλειές, τα παιδιά της μεσαίας τάξης θα συντηρούν τις φιλοδοξίες της τάξης τους και τα παιδιά των ανώτερων τάξεων θα απολαμβάνουν τις θέσεις κεντρικής εξουσίας. Σε αυτήν την κοινωνία το σχολείο και τα επαγγέλματα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα. Οι δούλοι πάντα θα έχουν την επιθυμία να γίνουν τα αφεντικά, και το σχολείο συντηρεί αυτήν την αυταπάτη, πως μέσα από τα διπλώματα αποκτιέται το κοινωνικό και το οικονομικό στάτους. Οι γονείς πάντα θα θέλουν τα παιδιά τους να γίνουν λίγο καλύτερα από τους ίδιους. Το καλύτερα εδώ δεν ορίζεται σαν δημιουργία μιας κοινωνίας ίσων δικαιωμάτων και ευκαιριών, αλλά στο κοινωνικό ανταγωνισμό ως επιβιώσει ο καλύτερος σύμφωνα με το υπάρχον αξιακό σύστημα. Αν επιτύχει ο-η μαθητής-τρια στο διαγώνισμα σημαίνει πως θα επιτύχει και επαγγελματικά, σύμφωνα πάντα με τις φιλοδοξίες των γονιών ασχέτως κοινωνικής διαστρωμάτωσης.

Ο ίδιος ο συγγραφέας αναφέρει "Καταρχήν, δεν υπάρχει σωστή εκπαίδευση παρά μονάχα όταν κανείς αναπτύσσεται σε έναν άξιο κόσμο. Στην πραγματικότητα, το υπερβολικό μας ενδιαφέρον για τα τωρινά προβλήματα της εκπαίδευσης σημαίνει απλώς πως οι ενήλικες δεν έχουν δημιουργήσει έναν τέτοιο κόσμο. Το φτωχό αμερικανόπαιδο δεν θα γίνει ποτέ ίσο με το να ανέλθει στην μεσαία τάξη, με το να πάει σε μεσοαστικό σχολείο... Η σωστή παιδεία αποβλέπει και προετοιμάζει ένα πιο σωστό μέλλον, με διαφορετικό συλλογικό πνεύμα, με διαφορετικές απασχολήσεις και με πιο αληθινή χρησιμότητα από την επιδίωξη της κοινωνικής ανόδου και του μισθού. (Ο. π., σελ. 75-76)"

Οι προτάσεις του ίδιου μπορεί να χαρακτηρίστηκαν ως ουτοπικές, ο ίδιος όμως υποστήριζε πως πάντα έπαιρνε υπόψιν του τις επικρατούσες συνθήκες. Οι αναρχικές προσεγγίσεις για την φιλοσοφία της εκπαίδευσης, θεωρήθηκαν ουτοπικές με την διττή έννοια του όρου, δηλαδή και σαν μη ρεαλιστικές προτάσεις στο υπάρχον, αλλά και σαν μια γόνιμη αφετηρία για έναν διάλογο που απελευθερώνει την δημιουργικότητα τόσο σε θεωρία όσο και στην πράξη.

Η Judith Suissa έχει διατυπώσει τον παρακάτω συλλογισμό σε σχέση με την αναρχική ουτοπία και την εκπαίδευση: "Το γενικότερο ερώτημα του τι καθιστά μια θεώρηση ουτοπική και αν και κατά πόσο η ουτοπική διάσταση μιας συγκεκριμένης θεώρησης θα πρέπει να την θέτει σε αμφισβήτηση ως βάση για φιλοσοφική σκέψη ή εκπαιδευτική πολιτική... Αν και ο αναρχισμός μπορεί να εμπεριέχει ένα ουτοπικό

στοιχείο, δεν είναι ουτοπικός με την υποτιμητική έννοια του όρου, κατά βάση λόγω της πολύπλοκης θεώρησης για την ανθρώπινη φύση. Επιπλέον, επιχειρηματολογώ ότι η φιλοσοφική διάσταση που προκύπτει παίρνοντας ένα πιθανώς ουτοπικό ιδανικό ως σημείο εκκίνησης της συζήτησης είναι πολύτιμη και αξίζει σοβαρής μελέτης. (απόδοση στα ελληνικά Π. Λάμπας)"

Οι προτάσεις του Goodman είναι ρητές και αδιαπραγμάτευτες. Η παιδεία πρέπει να είναι εθελοντική και πρωτοβουλιακή. Η εσωτερική βούληση του ατόμου είναι που κινητοποιεί την επιθυμία για ολιστική ανάπτυξη. Η πρακτική μετάφραση της παραπάνω πρότασης είναι η αυτοδιαχείριση των γυμνασίων-λυκείων. Η αυτοδιαχείριση της σχολικής κοινότητας από τα οικονομικά κονδύλια μέχρι και ζητήματα καθημερινότητας. Ακόμη μια πρόταση είναι η αυτοδιαχείριση των μέσων μαζικής ενημέρωσης με τοπικές εφημερίδες ραδιόφωνα κ.τ.λ.. Και τέλος, αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαίδευση να είναι η εξοικείωση με την τεχνολογία και την επιστήμη.

Το πλαίσιο του λόγου μέσα στο οποίο αναπτύσσονται τα παιδιά Επικοινωνία

Μετά τα δώδεκα χρόνια σβήνει η παιδική ηλικία και μπαίνει το άτομο στην ενηλικίωση. Ο-Η έφηβος-η μπαίνει σε μια μεταμόρφωση, όπου πλέον ξανά ανασυγκροτείται το εγώ του-της, βάσει της κοινωνικής προέκτασης. Την περίοδο αυτή την χαρακτηρίζει το συναίσθημα, και είναι γεμάτη από ταραχές και συνεχόμενες αλλαγές. Από αυτές τις αλλαγές ψάχνει να βρει με αυτοπεποίθηση την κοινωνική του ταυτότητα, αλλά και να κατανοήσει το πως λειτουργεί η κοινωνία και το σύστημα αξιών της. Βασικό γνώρισμα της εφηβικής περιόδου είναι η δόμηση της κοινωνικής, συνειδητής μοναδικότητας του ατόμου. Η συναισθηματική του κατάσταση είναι ευάλωτη και υποφέρει από κυκλοθυμίες, παθιάζεται με ιδέες και σχέσεις από την μία, αλλά έχει και χαρακτηριστική εσωστρεφή συμπεριφορά. Τον ενδιαφέρει ιδιαίτερα η εξωτερική εμφάνιση και θέλει συνεχώς να εκφράζει απόψεις και ερωτήματα για τον κόσμο που ζει. Σε σχέση με την κοινωνική του ανάπτυξη δοκιμάζει τα όρια των ενηλίκων, και απορρίπτει την οικογένεια του επιλέγοντας μόνο συνομήλικους για συναναστροφή. Σε σχέση με την γνώση δεν το ενδιαφέρει σίγουρα η ακαδημαϊκή.

“Η επικοινωνία, πέρα από τις οποιεσδήποτε άλλες προσεγγίσεις και αναφορές, είναι και θέμα βιωματικής παιδείας. (Κ. Μπακιρτζής, Επικοινωνία και αγωγή, Gutenberg 2006)”. Η προφορική και η γραπτή γλώσσα δημιούργησε την προφορική και την γραπτή ιστορία, αλλά σε αυτήν οφείλουμε και την αφαίρεση στη σκέψη. Αντίθετα η θεσμοποιημένη γλώσσα είναι αυτή που αναπαράγει τις διακρίσεις και την μονολιθικότητα. Για τους εφήβους αυτή η γλώσσα είναι ξύλινη και κενή νοήματος. Έτσι δημιουργούνται δυο επίπεδα γλώσσας, αυτό που χρησιμοποιούν τα παιδιά στο σχολείο ή όταν απευθύνονται σε ενήλικες, και το δεύτερο επίπεδο η γλώσσα που μιλάνε μεταξύ τους.

Η εχθρική που δημιουργείται σε αυτά τα δυο επίπεδα, εκφράζεται με έλλειψη εμπιστοσύνης των δυο αυτών στρατοπέδων (ενήλικες-έφηβοι). Οι έφηβοι συνήθως δεν εκφράζουν τα συναισθήματα και τα βιώματα τους, παρόλο που είναι μια περίοδος έντονων συναισθηματικών ανακατατάξεων. "Για τους εφήβους των δεκαέξι χρόνων, ο κόσμος των ενηλίκων μοιάζει με πόρτα φυλακής που κλείνει με πάταγο πίσω τους. (Ο. π., σελ. 92)" Η γλώσσα των ενηλίκων είναι η κυρίαρχη και η εξουσιαστική γλώσσα, που αναπαράγει τους διαχωρισμούς και τους φασισμούς. Αυτό λέγεται πλύση εγκεφάλου. Το νέο άτομο δεν έχει εκπαιδευτεί για να έχει αυτοπεποίθηση, κριτική σκέψη, ούτε να παίρνει πρωτοβουλίες και να δρα. Ζει και διαμορφώνεται σε έναν ομοιόμορφο κόσμο που τον διαπνέει μια μαζική κουλτούρα, έχει αμφιβολίες για τα βιώματα και τα συναισθήματα του, και οι εναλλακτικές για μια αλλιώςτική οργάνωση θεωρούνται από την κοινωνία περιθωριακές.

Η γλώσσα είναι μέρος της μαζικής κουλτούρας που η οποία δεν έχει στόχο την προωθήσει την κοινοτικής συνύπαρξης, αλλά την απομόνωση και τον τεμαχισμό του ατόμου. Η προφορική γλώσσα που χρησιμοποιεί το νέο άτομο διαμορφώνει το εγώ σύμφωνα με τις κυρίαρχες επιταγές. "Η μαζική κουλτούρα δεν στοχεύει στην κατάδειξη των κοινωνικών αντιφάσεων ούτε επικαλείται ιδανικά που θα μπορούσαν εν δυνάμει να γίνουν πραγματικότητα. Αντίθετα ταυτίζεται απόλυτα με το υπάρχον, αναπαράγει και ενισχύει τις κυρίαρχες ερμηνείες της πραγματικότητας και κολακεύει το ευνουχισμένο άτομο, εκμεταλλευόμενη όλες τις αδυναμίες του εγώ, τις ανορθολογικές τάσεις του, τα νευρωτικά του συμπτώματα και τις ναρκισσιστικές του άμυνες. (Εισαγωγή του Ζ. Σαρίκα από το συλλογικό Τέχνη και μαζική κουλτούρα, Ύψιλον 1984)" Το νέο άτομο προσπαθεί να δομήσει το εγώ του σε μια κοινωνία πλασματική ποικιλομορφίας και πρωτοτυπίας, όπου ο καταγιγισμός πληροφοριών και προτύπων προκαλεί την τελική επισφράγιση της ομοιομορφίας και της σιωπής.

Απλές προτάσεις

Η αλλαγή της εκπαίδευσης σύμφωνα με τον Goodman συνεπάγεται με μια κοινωνική αλλαγή. Οι μεταρρυθμίσεις οικονομικού τύπου δεν εξασφαλίζουν καμία κοινωνική εξέλιξη. Οι φορείς της παιδείας οδηγούν την εκπαίδευση στην εξειδίκευση σαν να είναι η πανάκεια της αλλαγής. Τα ανώτερα ιδρύματα δεν συνάδουν με την ωρίμανση και τα ενδιαφέροντα των φοιτητών.

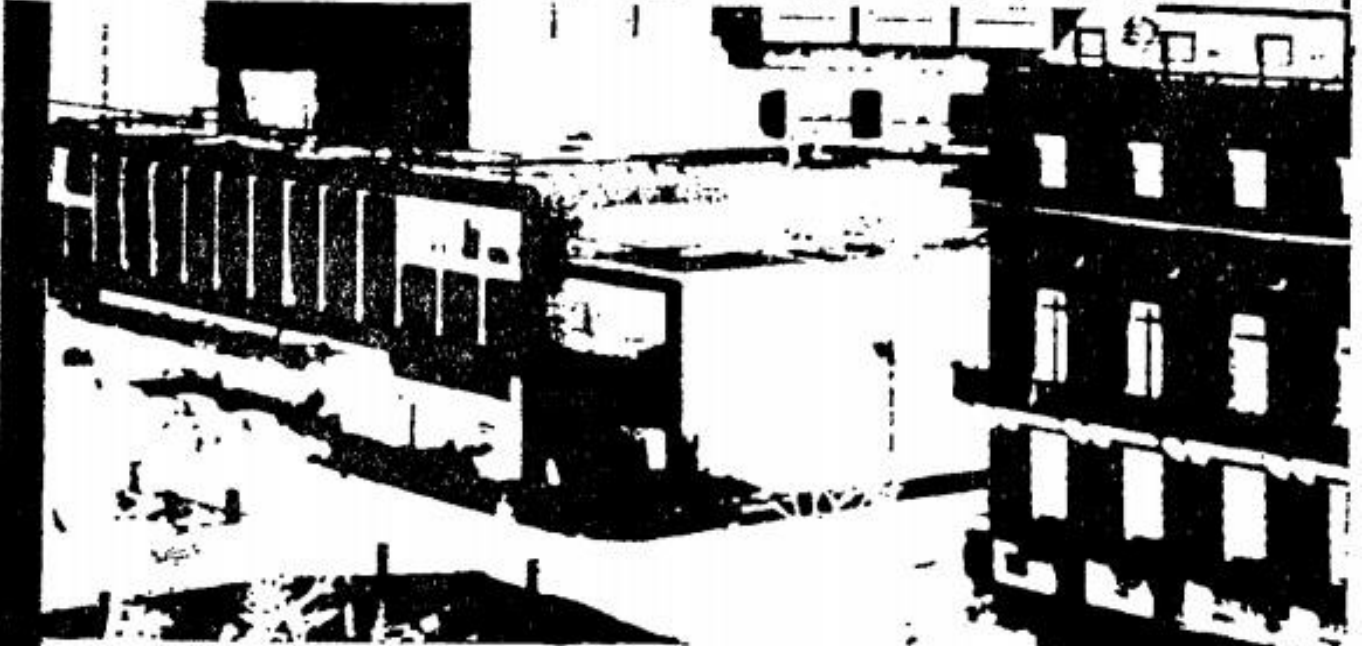
Έτσι για να περάσει το νέο άτομο από την εφηβεία στην ωριμότητα, θα πρέπει να έχουν συντελεστεί ομαλά οι ψυχοσωματικές (πνευματικές-συναισθηματικές-ψυχολογικές-σωματικές) αλλαγές. Ο νέος άνθρωπος θα μπορούσε να είχε ονομαστεί ολοκληρωμένος άνθρωπος, αν οι αναζητήσεις του βρίσκονταν στο επίπεδο να παράξει, να εργαστεί και γενικά να συμβάλει στο κοινωνικό σύνολο με την προσωπική του συνεισφορά. Μέσα από τα παραπάνω σκοπός του είναι η πνευματική και οικονομική ανεξαρτησία και η χαρά που αντλεί από τα προσωπικά του επιτεύγματα. Τότε σίγουρα θα ήξερε σε ποια πορεία θα πρέπει να αναζητήσει αυτό που θέλει να δημιουργήσει και να συνδημιουργήσει.

Όμως τα παραπάνω είναι υποθέσεις και ευχολόγια, ο συγγραφέας έχει κάποιες προτάσεις για την προετοιμασία του ώριμου ατόμου για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Κύριο αίτημα αλλαγής του ίδιου είναι η έννοια του χρόνου στην αστική ζωή.

Ο χρόνος στους νέους μεταφράζεται σαν μια αγχωτική κατάσταση της ζωής τους όπου τρέχουν να προλάβουν τα πτυχία. Ο ίδιος ονομάζει μια περίοδο ωριμαστική όπου το νέο άτομο θα έχει το χρόνο να αποφασίσει με τι θέλει να ασχοληθεί. Τα προτεινόμενα εργαλεία είναι ταξίδια, εθελοντική κοινωνική εργασία, ενασχόληση με τέχνες και επιστήμες. Όλα τα παραπάνω μακριά από το σπίτι για να δομηθεί η αυτονόμηση της προσωπικότητας του και να αποκτήσει τις εμπειρίες-εφόδια για να επιλέξει την πορεία του (κριτική σκέψη-ελεύθερη βούληση).

Στην σημερινή κατάσταση που σίγουρα δεν υπάρχει η ωρίμανση του ατόμου πριν περάσει στο πανεπιστήμιο, υπάρχει το συχνό φαινόμενο της τεμπελιάς. Οι φοιτητές-τριες χαρακτηρίζονται αφερέγγυοι-ες με χαρακτηριστικό την τεμπελιά. Ο Goodman την εξηγεί (την τεμπελιά) ως μια άμυνα του χαρακτήρα σε σχέση με την εξουσιαστική αυθεντία. Μια προσωπική ψευδαίσθηση του νέου ατόμου ότι κατέχει τις γνώσεις και τα εργαλεία που του-της χρειάζονται και δεν έχει ανάγκη από άλλη κατεύθυνση, ή ακόμη ένας ανώδυνος τρόπος να εκφράσει κάποιος-α την άρνηση του-της.

readers in
NOTTINGHAM!

ANARCHY 38 is

about your city;

articles by Paul Ritter, Philip Callow,
Harold Drasdo, Ray Gosling, Alan
Sillitoe

order extra

copies for friends

and at trade rates (sale or return)

newsagent
for your

Ένθετο: άρθρα του P. Goodman από το περιοδικό Anarchy

μετάφραση Το Μικρό Δέντρο

Η μεσολάβηση της κοινότητας¹

του Paul Goodman

Μου ζήτησαν να δώσω μια ομιλία στο σεμινάριο του Professor William Kolb για την κοινωνιολογία του πολεοδομικού σχεδιασμού στο Carleton College. Το παρακάτω είναι η επεξεργασμένη απομαγνητοφώνηση της ομιλίας και της συζήτησης που ακολούθησε, όπως τυπώθηκε στο CARLETON MISCELLANY, το καλοκαίρι του 1962. Το πιο ενδιαφέρον κομμάτι είναι, σίγουρα, η συζήτηση με τους φοιτητές, οι οποίοι ήταν ευφυείς και μαχητικοί.

Όλες οι περιοχές που περιλαμβάνει ο σχεδιασμός πρέπει να γίνονται αντιληπτές σαν ενότητα. Δεν γίνεται αλλιώς. Αν έχετε σκοπό να κάνετε κάποιον καλό υλικό ή κοινωνικό σχεδιασμό θα βρείτε ότι οι περιοχές είναι ενωμένες γιατί τα ανθρώπινα ζώα είναι ενωμένα. Είμαι ένας πολύ αδαής άνθρωπος. Δεν έχω, ίσως με εξαίρεση ως κριτικός λογοτεχνίας, καμία ιδιαίτερη γνώση. Είμαι παρόλα αυτά, λίγο φιλόσοφος. Και αυτό που βλέπω είναι ότι τα πράγματα είναι έτσι και δεν μπορείτε να κάθεστε φρόνιμα, εκτός κι αν είστε διατεθειμένοι να τα αφήσετε να είναι έτσι.

Θα σας δώσω ένα πρόσφατο παράδειγμα σχεδιασμού από το καινούριο βιβλίο της Jane Jacob *The Death and Life of Great American Cities*. Σε αυτό το βιβλίο ένας εκπληκτικός αριθμός σελίδων είναι αφιερωμένος στο γεγονός ότι οι δρόμοι δεν είναι ασφαλείς και στο τί πρέπει να γίνει για να γίνουν ασφαλέστεροι. Έχω βρεθεί σε συνέδρια με την Jane και έχω ακούσει τις θέσεις της πάνω στο ζήτημα. Υπέθετα ότι είναι μια γριά γεροντοκόρη. Αυτό όμως δεν είναι αλήθεια. Είναι παντρεμένη και έχει δύο παιδιά. Τώρα, το ένα τρίτο του βιβλίου της είναι αφιερωμένο στις υλικές αλλαγές που μπορούν να γίνουν, για να γίνουν οι δρόμοι ασφαλέστεροι, για παράδειγμα ο επαρκής φωτισμός, αλλά η πιο σοβαρή της πρόταση είναι ότι τα πράγματα πρέπει να οργανωθούν έτσι, ώστε όλοι στο δρόμο να βρίσκονται συνεχώς κάτω από κάποιου είδους κοινωνική επιτήρηση. Οπότε, είναι εναντίον των πάρκων και των housing projects με τα πίσω στενάκια. Εγώ από τη μεριά μου θα έβρισκα μια ζωή υπό κοινωνική επιτήρηση αρκετά ακατάλληλη να τη ζήσεις. Χωρίς στενάκια και υπόγεια πώς θα μπορούσαν τα παιδιά που δεν έχουν λεφτά για ξενοδοχείο να κάνουν σεξ; Αλλά αυτά είναι τα μειονεκτήματα. Η ερώτηση είναι «υπάρχουν πλεονεκτήματα»; Αν πιστεύει ότι η έλλειψη ασφάλειας στη New York και στο Chicago θα λυθεί με κάποιου είδους υλικό σχεδιασμό με στόχο την κοινωνική επιτήρηση είναι γελασμένη.

1

¹ Paul Goodman, "Lapse of Community", *Anarchy. Why I don't vote*, τεύχος 37, Freedom Press, Λονδίνο, Μάρτης 1964, σελ. 84

Πρόσφατα, ο James Conant, που ερευνούσε το εκπαιδευτικό σύστημα της Αμερικής, κυκλοφόρησε ένα καινούριο βιβλίο το *Slums and Suburbs*. Σε αυτό μιλάει για τον κοινωνικό δυναμίτη των μεγάλων πόλεων, που συσσωρεύεται από έναν συνδυασμό ανεργίας, ειδικά στους νέγρους, με μη ρεαλιστικά εκπαιδευτικά προγράμματα και διαχωρισμούς που αναπαράγονται από τα αφεντικά και από τα εργατικά συνδικάτα. Προτείνει διάφορα διορθωτικά μέτρα για τα σχολεία και αυτούς που παρατούν την εκπαίδευση (**drop-outs!**).

Μία τέτοιου είδους προσέγγιση, αν εφαρμοζόταν σοβαρά, που δεν θα εφαρμοστεί, ίσως να έκανε κάτι για την ασφάλεια στους δρόμους των πόλεων. Αλλά το να διαμορφώνεις κτίρια και εισόδους για τη συνεχή κοινωνική επιτήρηση δεν θα κάνει τίποτα για την ασφάλεια. Το γεγονός ότι μπορεί κάποιος άνθρωπος να παρακολουθούν δεν αποτρέπει το έγκλημα, απλώς αναστέλλει την ελευθερία. Μέσα σε δυναμιτισμένο κλίμα, ένας λευκός άνδρας μπορεί να περπατάει στο δρόμο ή μέσα σε ένα κτίριο ή ένας έγχρωμος άνδρας μπορεί να περπατάει στους δρόμους του Μπίρμινγχαμ, ή της Αλαμπάμα και κάτω από τέλεια κοινωνική επιτήρηση να πέσει θύμα ληστείας ή ξυλοδαρμού. Και όλοι αυτοί που κάνουν στατιστικές αράζουν και δεν τους νοιάζει. Κανένας υλικός σχεδιασμός δεν μπορεί να το αλλάξει αυτό. Πρέπει να δείτε το πρόβλημα, σαν πρόβλημα ανθρώπινων μοτίβων.

Μπορείτε να ελπίζετε σε πολλά από τον υλικό σχεδιασμό. Αυτό που μπορεί να κάνει είναι να διευκολύνει, να συγκεκριμενοποιήσει και να τελειοποιήσει βαθύτερα κοινωνικά μοτίβα που είναι πολύτιμα. Αν υπάρχει μία πολύτιμη φιλικότητα ανάμεσα στους ανθρώπους, τότε είναι πιθανό με ένα καλό campus να έχετε ένα καλό σχολείο. Αλλά αν δεν υπάρχει πραγματική κοινότητα μεταξύ του προσωπικού και των μαθητών και κανένα αληθινό ενδιαφέρον για πραγματική μελέτη, δεν θα μπορέσετε να δημιουργήσετε το σχολικό πνεύμα φτιάχνοντας απλά το campus. Πιστεύω ότι δεν έχουν ειπωθεί αρκετά, παρόλο που φαίνεται να είναι πολύ απλό. Ο σχεδιασμός είναι αποκομμένος από αυτό που εξυπηρετεί, από τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν. Σε αυτήν την περίπτωση το σχέδιο μετατρέπεται σε παγίδα, χειρότερη και από το να μην έχεις καθόλου σχέδιο.

Αυτή τη στιγμή στις Νέα Υόρκη και Βοστώνη, ακόμη και στο Κλίβελαντ και σίγουρα στο Σικάγο το μεγάλο πρόβλημα του κοινωνικού σχεδιασμού είναι ο διαχωρισμός, η υποτίμηση γειτονιών. Συνέβη έτσι: υπάρχει πολύ μετανάστευση από τις νότιες πόλεις, ειδικά προς την ανατολή. Οι μετανάστες είναι στην πλειονότητά τους νέοι άνθρωποι, όπως συμβαίνει συνήθως με τους μετανάστες. Αυτοί οι νέοι άνθρωποι κάνουν παιδιά. Αυτή είναι η φύση των νέων ανθρώπων. Την ίδια στιγμή που αυτοί έρχονται στις πόλεις, υπάρχει μια μετοίκηση των λευκών νέων της μεσαίας τάξης στα προάστια. Και αυτοί επίσης κάνουν παιδιά. Το αποτέλεσμα είναι ότι παρόλο που

ο πληθυσμός δεν αποτελείται από 50% έγχρωμους ανθρώπους, ο πληθυσμός των έγχρωμων παιδιών στα σχολεία είναι ακόμα μεγαλύτερος. Οπότε τα σχολεία είναι 70,90,100% διαχωρισμένα. Για κάποιο λόγο οι άλλοι, οι λευκοί έφυγαν για τα προάστια. Δεν είναι σαφές από τι ακριβώς ξεφεύγουν, αλλά είναι η αιτία του de facto διαχωρισμού. Πριν σαράντα χρόνια, όταν γεννήθηκα στη Νέα Υόρκη, είχαμε ολοκληρωμένα σχολεία, αλλά τώρα όχι και συμβαίνει το ίδιο πράγμα και σε άλλες μεγάλες πόλεις του βορρά. Οι συνθήκες στις περιοχές των έγχρωμων είναι κακές και την ίδια στιγμή επιβεβαιώνουν και εκτρέφουν την προκατάληψη στους κατοίκους αυτών των περιοχών, όπως συμβαίνει και στους λευκούς. Τότε κανένας υλικός σχεδιασμός δεν μπορεί να κάνει τους δρόμους ασφαλείς. Επιπλέον, απερίσκεπτες γραφειοκρατικές προσπάθειες για αλλαγή μπορεί να κάνουν τα πράγματα χειρότερα. Σκεφτείτε το στεγαστικό στην πόλη της Νέας Υόρκης, αν το εισόδημά σας αυξηθεί πάνω από ένα συγκεκριμένο όριο πρέπει να μετακομίσετε. Δε μπορούσε να υπάρξει πιο ανόητη επινόηση. Τα άτομα από μια γειτονιά που ακόμα και σε αυτήν την κοινωνία θα μπορούσαν να κατορθώσουν κάτι και να μπορέσουν να βοηθήσουν και άλλους, υποχρεώνονται να την εγκαταλείψουν. Πρέπει να είσαι πραγματικός γραφειοκράτης για να το σκεφτείς αυτό: πρέπει να πληρούν συγκεκριμένα διοικητικά κριτήρια, οπότε οι άνθρωποι που θα μένουν στα σπίτια πρέπει να είναι φτωχοί και να ζουν από την κρατική στήριξη απόρων.

Υπάρχει ακόμα ένα πρόβλημα με τα housing projects που εσείς εδώ έξω δεν το ξέρετε. Τα ηθικά κριτήρια για να ζεις με δημόσια πρόνοια στέγασης. Αν μία γυναίκα έχει πολλούς άντρες καταδικάζεται ως ανήθικη και εκδιώκεται. Είναι απλά γεγονός ότι τα ήθη πολλών φτωχών των πόλεων δεν είναι ίδια με της μεσαίας τάξης, που σε πολλές περιπτώσεις ζουν σε μικρές οικογένειες του άντρα, της συζύγου και των παιδιών. Περισσότερο σύνηθες είναι να έχουν διαφορετικά παιδιά από διαφορετικούς άντρες. Ή οι γυναίκες βγαίνουν έξω και δουλεύουν –δεν υπάρχει ο άντρας που φέρνει το ψωμί- και τα παιδιά αργότερα στην σχολική αργκό είναι τα «latchkey children», αυτά που γυρνούν σπίτι και ανοίγουν με το κλειδί τους. Αυτά είναι απλά γεγονότα. Αλλά το στεγαστικό σχεδιάστηκε με τέτοιους όρους μεσοαστικών συμβάσεων για ανθρώπους που δεν τις είχαν. Δεν είναι καθόλου ζήτημα ηθών: τα ήθη τις μεσαίας τάξης δεν είναι τα μόνα.

Έτσι, θα αρχίσω να προτείνω σαν χαρακτηριστικό για δημόσια στέγη το πείραμα ενός κοιτώνα για έφηβους από 11 χρονών. Οι έφηβοι θα ζουν στον κοιτώνα όπως σε ένα σπίτι νέων στις πρωτόγονες κοινωνίες. Την ίδια στιγμή στη στέγη θα ζουν και οι γονείς τους. Τα παιδιά θα έχουν ένα μέρος για παρηγοριά και συμβουλές και για να γευματίζουν. Μπορεί να τρώνε πρωινό στον κοιτώνα, μεσημεριανό στο σχολείο και βραδινό με τη μαμά. Έτσι, αν η μαμά περιμένει κάποιον κύριο στο σπίτι, δεν

δημιουργείται τόσο μίσος. Αν αυτά είναι τα γεγονότα της ζωής, τότε ο σχεδιασμός πρέπει να προσαρμοστεί στα γεγονότα και συγχρόνως να αναδεικνύει και κάτι καινούριο. Κατά τη δική μου άποψη, οι κοιτώνες θα ήταν προτιμότεροι και για τη μεσαία τάξη. Πράγματι, δεν θα συμβούλευα κανέναν να το κάνει εκτός και αν δεν πίστευα ότι θα ήταν καλό και για μένα και για τα παιδιά μου.

Ας προχωρήσουμε. Ξεκίνησα με τη μικρότερη μονάδα του σχεδιασμού, το σπίτι. Ας προχωρήσουμε τώρα στις γειτονιές. Όπως ξέρετε, οι περισσότερο προωθημένοι και κοινωνιολογικά μυαλωμένοι σχεδιαστές πόλεων της τελευταίας γενιάς έχουν καταλήξει στο σχέδιο της γειτονιάς σαν το σωστό. Υπήρξε μια αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος για την κοινότητα, την ομαδοποίηση πρόσωπο με πρόσωπο, σαν τη βάση της εξάλειψης της ανομίας και της μοναξιάς στη μαζική κοινωνία – και ένα από τα εγκλήματα της διάλυσης των μεγάλων φτωχογειτονιών και των δημόσιων στεγών ήταν η εξάλειψη των δεσμών μεταξύ των κατοίκων τους. Αλλά αυτή η στάση μπορεί επίσης να μετατραπεί σε μηχανική. Αισθανόμαστε ότι η συνάντηση μεταξύ ανθρώπων σε ένα εμπορικό κέντρο, για παράδειγμα, θα αφαιρέσει την παθογένεια την σούπερ-μητρόπολης ή της μεγαλούπολης.

Αλλά για να κάνουμε των σχεδιασμό γειτονιών να δουλέψει, ο υλικός σχεδιασμός είναι μόνο κοινότοπα σημαντικός σε σχέση με το πραγματικά σημαντικό: τη λειτουργία της γειτονιάς. Προκειμένου να κάνετε μια κοινότητα να δουλέψει σαν κοινότητα, πρέπει να της δώσετε την εξουσία και τη δύναμη να λαμβάνει αποφάσεις. Ο μόνος τρόπος που θα μπορέσετε ποτέ να σχεδιάσετε μία γειτονιά που να ανέρχεται σε κάτι, είναι αν τολμήσετε να αποκεντρώσετε τη διοίκηση και να επιτρέψετε τοπικές πρωτοβουλίες. Φυσικά δεν μπορείτε να δώσετε πρωτοβουλίες. Αλλά μπορείτε να δώσετε στους ανθρώπους το δικαίωμα να εξασκούνται στην ανάληψη πρωτοβουλιών και στη λήψη αποφάσεων. (Λέγεται ότι ένα στα δέκα άτομα είναι «ηγέτης». Αυτό είναι αρκετό αν όλοι οι υπόλοιποι μπορούν να το πλησιάσουν πρόσωπο με πρόσωπο).

Σκεφτείτε έτσι: δεν είναι οι μεγάλες πόλεις που προκαλούν τη ζημιά της ανομίας. Καταρχήν τα έξι εκατομμύρια πληθυσμού μπορούν να υπολογιστούν και ως δύο χιλιάδες γειτονιές των τριών χιλιάδων κατοίκων, με ένα τοπικό δημαρχείο, για υγεία, εκπαίδευση, υγειονομία, αστυνομία κτλ.. Φυσικά κάποιες λειτουργίες χρειάζονται κεντρική διοίκηση, όπως οι μεταφορές, αλλά πολλές λειτουργίες μπορούν να υπάρξουν επαρκώς αποκεντρωμένες στις γειτονιές.

Ας αναπτύξω μία λειτουργία. Το εκπαιδευτικό σύστημα. Στη Νέα Υόρκη υποτίθεται ότι έχουμε ένα πολύ καλό σύστημα. Είναι απαίσιο. Αλλά όσο κακό και αν είναι ακαδημαϊκά, διοικητικά είναι παράλογο.

Έχετε ακούσει ποτέ για το σχολείο των αρουραίων; Ο διευθυντής είναι φίλος μου, ο Έλιοτ Σαπίρο. Είναι ένας άγιος τύπος και διάλεξε αυτό το σχολείο επειδή είναι ένα από τα χειρότερα. Μεταξύ άλλων έχει και πολλούς αρουραίους. Τσίριξε λίγο και τελικά ο Δήμαρχος εμφανίστηκε. Φυσικά, μπήκε και βγήκε στο κτίριο και ένας αρουραίους πήδηξε επάνω του και υπήρξε και φωτογραφία στους Times! «Πρέπει να επιληφθούμε οπωσδήποτε!»! Πρώτη προτεραιότητα. Αυτό ήταν το Μάρτιο. Τον Ιούλιο ήρθαν οι εργάτες και παράτησαν τους κουβάδες με τη μπογιά. Άφησαν το τσιμέντο τους για να επισκευάσουν την αυλή. Αλλά όλο το καλοκαίρι δεν έγινε καμία δουλειά. Το σχολείο ξεκίνησε τη δεύτερη εβδομάδα του Σεπτέμβρη. Την τρίτη εβδομάδα ήρθαν οι εργάτες με τρυπάνι πεπιεσμένου αέρα στην αυλή. Δεν μπορούσαν να κάνουν μαθήματα γιατί δεν άκουγαν. Η μπογιά έπεφτε στα κεφάλια τους και οι αναθυμιάσεις ήταν αηδιαστικές. Οπότε ο Έλιοτ, που είναι και πολύ φαλακρός, ακύρωσε τα μαθήματα και είπε στα παιδιά να πάνε σπίτι και να πουν στις μαμάδες τους ότι το σχολείο ακυρώθηκε επειδή η πόλη δεν επισκεύασε το σχολείο στην ώρα του και δεν ήθελε ο διευθυντής να κρατήσει τα παιδιά σε ένα σχολείο που είναι επικίνδυνο. Οι μαμάδες μετά σχεδίασαν μια διαμαρτυρία. Ο δήμος αντιστάθηκε αλλά τελικά πήγαιναν τόσο άσχημα τα πράγματα –και με τις εκλογές να πλησιάζουν- ενέδωσαν στα αιτήματα. Τα παιδιά άρχισαν να τα παίρνουν σχολικά για άλλα σχολεία και οι εργάτες πληρώθηκαν υπερωρίες. Ωραία. Αλλά πέρσι το Μάρτη, ή δυο-τρεις Μάρτηδες πριν, ο Έλιοτ θα μπορούσε να έχει πάρει τηλέφωνο ένα εξολοθρευτή από τη γειτονιά και να του είχε πει: «Ξεφορτώσου αυτούς τους καταραμένους αρουραίους και χρέωσε τα στην πόλη». Αλλά αν το είχε κάνει αυτό θα μπορούσε να έχει κατηγορηθεί για σπατάλη δημοσίου χρήματος. Πρέπει να περάσετε από την Λίβινγκστον Στριτ, αυτό είναι το Συμβούλιο για την Εκπαίδευση (Board of Education) και αν συμφωνήσουν να ξεφορτωθούν τους αρουραίους, να σε προωθήσουν στο Συμβούλιο του Προϋπολογισμού (Board of Estimate). Αυτά τα πράγματα παίρνουν χρόνο.

Φανταστείτε τα πλεονεκτήματα και τους κινδύνους του αντίστροφου: τα λεφτά από τους φόρους θα πήγαιναν, για παράδειγμα, στο όργανο γονέων-δασκάλων (Parent Teacher Association), για να φτιάξουν το σχολείο όπως το επιθυμούν, με το κεντρικό συμβούλιο (Central Board of Education) να διατηρεί μίνιμουμ εξουσίες, όπως αν πούμε να διαβεβαιώνει ότι θα μοιραστούν τα λεφτά σε όλες τις γειτονίες και ότι δε θα τα αρπάξουν όλα οι πλούσιες. Εμένα μου φαίνεται ότι αυτό είναι εντελώς εφικτό. Αν δημιουργούνταν ένα σχολικό σύστημα στη Νέα Υόρκη αύριο, φυσικά, θα υπήρχε χάος, αλλά ακόμα και αυτό ίσως να μην ήταν τόσο κακό. Μερικά σχολεία θα ήταν

εντελώς φριχτά, μερικά θα ήταν σύμφωνα με τον Τζον Μπιρχ². Από την άλλη μεριά, κάποια θα ήταν υπέροχα. (Ένας εκπληκτικός αριθμός έξυπνων ανθρώπων θα συμμετείχαν στο ΡΤΑ αν αυτό είχε κάποια δύναμη). Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν υπέροχα σχολεία στο δημόσιο σύστημα. Κανένα. Δεν μπορείτε να έχετε ένα καλό σχολείο, αν δεν μπορείτε να πειραματιστείτε πιο ελεύθερα από το επιτρεπτό. Με ένα αποκεντρωμένο σύστημα, ίσως να εμφανίζονταν σχολεία χειρότερα κι από τα χειρότερα μας. Αμφιβάλλω αλλά είναι πιθανό: όλα τα παιδιά μπορεί να πέθαιναν από χολέρα. Αλλά έτσι οι άνθρωποι θα μάθαιναν από τα δικά τους λάθη και θα έπρεπε να μαθαίνουν πολύ γρήγορα! Το συμβούλιο μπορεί να τους έλεγε: «Αυτό που κάνετε δεν θα δουλέψει. Τα παιδιά δεν θα μπουν ποτέ στο γυμνάσιο και στο κολλέγιο». Τα μέλη του ΡΤΑ μπορεί να έκαναν εξυπνότερες κινήσεις.

Στην πραγματικότητα, έτσι λειτουργούν τα σπίτια με διακανονισμούς. Οι συμμορίτικες δουλειές στις γειτονιές και άλλα είδη κοινωνικής εργασίας, είναι πρότζεκτ γειτονιών που έχουν δημιουργηθεί από τους ηγέτες των πρότζεκτ σπιτιών με διακανονισμούς. Καλούν τον δήμο όποτε έχουν ανάγκη από βοήθεια. (Δεν λαμβάνουν πάντα βοήθεια, αλλά έτσι έχουν τα πράγματα στη θεωρία). Μέχρι τώρα, το πνεύμα κοινότητας σε αυτές τις γειτονιές της Νέας Υόρκης είναι ένας σημαντικός παράγοντας. Ξεκάθαρα, τα τοπικά σχολεία θα ήταν ένας ακόμα μεγαλύτερος παράγοντας.

Ακόμα πιο σημαντική, πιθανώς, είναι η στεγαστική και αστική ανανέωση. Θα μπορούσε και αυτή να συμβαίνει σε τοπικό επίπεδο. Μία λογική μέθοδος θα ήταν να καλεστούν άνθρωποι από το πανεπιστήμιο για να σχεδιάσουν εναλλακτικούς τρόπους ανανέωσης των γειτονιών. Ίσως με διαγωνισμό, όπου ένα συμβούλιο αρχιτεκτόνων θα αποφάσιζε ποια σχέδια είναι εφικτά. Ίσως έξι πλάνα να έμεναν στο τέλος για να ξεκινήσουν τη δουλειά. Μετά εκπαιδεύετε τον κόσμο προσκαλώντας τον στο σχολείο. Ίσως ένα πάρτυ ή ένα μπαζάρ. Εξηγείτε τα πλάνα αναδεικνύοντας τον ένα στόχο ή τον άλλο. Συνεχίζετε την επικοινωνία για έξι μήνες ή ένα χρόνο. Ίσως τα σχέδια να γίνουν ένα τοπικό πολιτικό ζήτημα. Τέλος, η ψήφιση-ότι διαλέξουν αυτό θα πάρουν. Χωρίς ψέματα. Ως συνήθως δεν θα διαλέξουν το καλύτερο. Πώς θα μπορούσαν άλλωστε; Αλλά θα διαλέξουν σίγουρα ένα, που θα είναι καλύτερο και πιο ταιριαστό στις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, κάποιο που κάποιοι γραφειοκράτες από την επιτροπή σχεδιασμού της πόλης (City Planning Commission of New York City) θα τους έδιναν. Δίνοντας στις γειτονιές τη δύναμη να

² John Birch Society: The John Birch Society (JBS) is an advocacy group supporting anti-communism and limited government. It has been described as radical right. (From Wikipedia, the free encyclopedia)

αποφασίζουν, νομίζω ότι σταδιακά θα είχατε αληθινές γειτονιές και ίσως να είχατε ακόμα και καλά σχέδια.

Και τώρα επιτρέψτε μου να πηδήξω στο τελευταίο θέμα που θα ήθελα να κουβεντιάσουμε. Κατά την άποψή μου, ένα από τα κεντρικά ζητήματα με τα οποία θα πρέπει να ασχοληθούμε όσον αφορά τον αστικό σχεδιασμό είναι το να αναστρέψουμε με κάποιο τρόπο την τάση από την εξοχή στις πόλεις. Σκεφτείτε. Οι πόλεις ήταν πάντα το μέρος που αναπτυσσόταν και άνθιζε η υψηλή κουλτούρα. Για λόγους προφανής. Η ώσμωση διαφορετικών ανθρώπων, τεχνών και υποομάδων. Υπάρχει ένα εμπόριο και οι άνθρωποι έρχονται από μακρινά μέρη για να εμπορευτούν. Οι άνθρωποι των πόλεων ακούν διαφορετικές γλώσσες, έθιμα, φιλοσοφίες και επιστήμες. Αυτό οξύνει τη νόηση. Αλλά δεν νομίζω ότι είναι επαρκώς κατοχυρωμένο στη μνήμη ότι αυτές οι εκπληκτικές πόλεις είχαν πάντα πεπερασμένα όρια και μια πολύ κοντινή σχέση με κάποια εξοχή. Είναι ένα πράγμα να ζείτε στην πόλη και να έχετε ξαδέρφια στην εξοχή που τα επισκέπτεστε και σας επισκέπτονται και άλλο πράγμα να ζείτε σε ένα πολεοδομικό συγκρότημα εξακοσίων μιλίων που πας και πας και δεν βγαίνεις ποτέ έξω από τα προάστια που έχουν την ίδια αστική κουλτούρα απλά σε πιο βαρετή μορφή. Η πόλη πρέπει κάπου να σταματάει. Τότε μπορεί να έχετε μια οντότητα και να αρχίσετε να βελτιώνετε το κέντρο. Σκεφτείτε τα λεφτά που ξοδεύουμε στη Νέα Υόρκη για δρόμους υψηλής κυκλοφορίας για το Λονγκ Άιλαντ, το Γουέτσεστερ, το Κονέκτικατ. Δισεκατομμύρια δολάρια. Και στεφτείτε αν ξοδεύαμε το μεγαλύτερο μέρος τους στο να βελτιώσουμε το κέντρο. Ας πούμε, «εδώ θα είναι το όριο της πόλης. Εδώ γύρω θα έχουμε κάποια παχιά δάση. Και μετά τα δάση θα έχουμε φάρμες με γελάδια».

Το πρόβλημα είναι πώς θα πείσουμε τους ανθρώπους να μείνουν στις φάρμες με τα γελάδια. Μόνο το ανάποδο συμβαίνει. Όλοι φεύγουν από τις φάρμες με τα γελάδια και πάνε προς τις πόλεις. Ο λόγος πιστεύω ότι είναι πολύ απλός. Εκτός από το ότι δεν υπάρχουν μετρητά, οι φάρμες είναι και κάπως βαρετές. Τώρα, η μοντέρνα πόλη είναι ακόμα πιο βαρετή, αλλά το παιδί της φάρμας δεν το ξέρει. Καταφθάνει ενθουσιασμένο στην πόλη. Είναι πρώτα μια αμφισβήτηση ηθών, αδύνατων ηθών στην κοινότητα της φάρμας. Αυτός ο τρόπος της ηθικής καταπίεσης είναι πιθανός, όταν, σε μία περίπτωση, οι επιθυμίες παραμένουν στο υποσυνείδητο και δεν μετουσιώνονται σε σκέψη ή είναι απίθανος όταν τα περιεχόμενα είναι αποτέλεσμα σκέψης. Η ηθική καταπίεση οδηγεί σε αναστολή και κανείς δε μπορεί να ζήσει μια ανασταλμένη ζωή. Δεν μπορείτε να παίρνετε ανθρώπους με συγκεκριμένα καταπιεστικά έθιμα και να τους περικυκλώνεται με μία αστική κουλτούρα στην οποία πολύ διαφορετικά πράγματα είναι αποδεκτά και διαφημίζονται – η τηλεόραση, οι ταινίες και όλα τα σχετικά - και να περιμένετε ότι αυτοί οι άνθρωποι

θα είναι ικανοποιημένοι και χαρούμενοι, όπως ήταν. Αναπροσαρμόζονται συνεχώς και η παλιά καταπιεσμένη ηθική καταρρέει. Έπειτα η ζωή στην εξοχή γίνεται μη αποδεκτή και οι νέοι πηγαίνουν στην πόλη. Φυσικά και πηγαίνουν.

Κάνουν ένα λάθος, επειδή το μέρος που αποφασίζουν να πάνε ίσως είναι πιο ελεύθερο σε κάποιες απόψεις, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι έχει πολλές άλλες επιθυμητές ποιότητες. Η ποιότητα ζωής στην πόλη είναι βαρετή όταν δεν συνδέεται καθόλου με την εξοχή. Πρέπει να βρούμε, με κάποιους τρόπους, μοτίβα ζωής στην εξοχή και στις μικρές πόλεις και να εξαλείψουμε την αστική μετανάστευση.

Πάρτε το Νόρθφιλντ για παράδειγμα. Αν δημιουργούνταν νέες βιομηχανίες, θα υπήρχε περισσότερο χρήμα. Ειδικά αν ήταν ενδιαφέρουσες βιομηχανίες, τότε θα είχατε βιομηχανία, μια αγροτική κοινότητα και δύο κολλέγια. Αυτή θα ήταν μια ενδιαφέρουσα κοινότητα αν όντως όλοι οι άνθρωποι μοιράζονταν σε αυτές τις τρεις δραστηριότητες. Αν κάθε οικογένεια είχε ένα κορίτσι ή ένα αγόρι στο κολλέγιο και ένα στο εργοστάσιο και ένα στη φάρμα και πράγματι όλοι ζούσαν μαζί, όπως και μπορείς να ζεις μαζί σε ένα μέρος τέτοιου μεγέθους. Θα ξεκινούσατε να έχετε μια πολύ ενδιαφέρουσα ζωή με γόνιμες ιδέες να διασταυρώνονται, μια ζωή ολόκληρη που θα ήταν πολύ καλύτερη από την ανάπτυξη της πόλης. Ένα τέτοιο μοτίβο θα μπορούσε να σταματήσει την αστική μετανάστευση και ίσως μερικώς να την αναστρέψει. Μίλησα αρκετά.

Ερώτηση: Σας έχουν αποκαλέσει ουτοπικό στο επίπεδο του ότι οι ιδέες σας δεν μπορούν ρεαλιστικά να υλοποιηθούν. Πώς κινείστε με στόχο να κάνετε τα πράγματα να συμβούν;

Απάντηση: Αν πρόκειται κανένα από αυτά τα πράγματα να πραγματοποιηθούν, πρόκειται να συμβεί κατόπιν πίεσης. Το σημαντικό είναι να προσπαθείς να συγκροτήσεις μια ομάδα πίεσης σε μικρό τοπικό επίπεδο, την οποία και αφορά η ανανέωση που προσπαθείς να πετύχεις. Αν προσπαθείς να πετύχεις αποκέντρωση μέσα στην πόλη, για παράδειγμα, ασχολείσαι με το σπίτι με διακανονισμό, με το σχολείο, με τη γειτονιά, που θα έπρεπε να εξασκούνται στην πίεση. Όχι, όμως, με την εκλογική ενότητα, έχοντας σαν τελικό στόχο ότι η γειτονιά θα γίνει επεκταθεί σε όλη την εκλογική ενότητα.

Ε: Αν η επιθυμία για εξουσία διαφθείρει όσο και η ίδια η εξουσία, και αν τα σπίτια διακανονισμών της γειτονιάς έχουν το δικό τους προϋπολογισμό, και ο προϋπολογισμός ήταν δημόσιο χρήμα, δεν θα επιθυμούσαν οι γείτονές σου να ανελιχθούν στη ιεραρχία προς το γραφείο που μαζεύει τους φόρους και στο γραφείο εκταμιεύσεων;

A: Όχι, όχι, δεν το νομίζω. Δεν το νομίζω επειδή πιστεύω ότι η διαφθορά της ανθρωπότητας προκαλείται από τη ματαιώση. Οι άνθρωποι δεν θέλουν εξουσία από μόνοι τους. Αυτό που θέλουν είναι δραστηριότητα. Θέλουν να συγκεκριμενοποιήσουν πιθανότητες και μέχρι τώρα ψάχνουν για εξουσία προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν αποφάσεις και να ενεργούν. Τώρα στην περίπτωση που όλο και περισσότερα δικαιώματα στο να αποφασίζουν αφαιρούνται από τους ανθρώπους, υπάρχει όλο και μεγαλύτερη ανάγκη για ικανούς ανθρώπους στο να αποφασίζουν (big decision makers). Αλλά σε μία οικογένεια, για παράδειγμα, όπου ακόμα παίρνονται αποφάσεις, δεν υπάρχει η συνέχεια του να συναντιέσαι και να αποφασίζεις για την πόλη.

E: Μου φαίνεται ότι υπάρχει ένα βασίμο στοιχείο που κάπου χάθηκε. Τον περισσότερο καιρό, ίσως λόγω του ότι η απογοήτευση είναι αναπόφευκτη, υπάρχουν δυναμικοί αγώνες. Ας αναγνωρίσουμε αυτό και μετά οι ιδέες σας για τις γειτονιές μπορούν να συζητηθούν σαν όροι για μεγαλύτερη δυναμική.

A: Ακριβώς.

E: Κάποιος, σχεδόν αναπόφευκτα, θα κρατάει τα ηνία αυτής της δύναμης. Κάποιος άνθρωπος ή κάποια μικρή ομάδα.

A: Δεν βλέπω γιατί αυτό είναι επακόλουθο. Ποια ήταν η αρχική ιδέα του συστήματος των ομοσπονδιών, ας πούμε;

E: Και τί πήγε στραβά;

A: Λοιπόν, ναι, έπρεπε να συμβεί; Εσείς λέτε ότι έπρεπε να συμβεί.

E: Μια μικρή εμπειρική διαφωνία : συμβαίνει.

A: Αλλά όλο αυτό μαζί είναι αληθινό. Έχουμε την τάση να γινόμαστε πολύ τυφλοί με τις περιπτώσεις που αυτό δεν είναι αληθινό. Ας κάνουμε την ιστορία της επιστήμης. Μέχρι και τα τελευταία τριάντα χρόνια, θα βρείτε ότι η επιστήμη υπάρχει με έναν διεθνή και εντελώς αποκεντρωμένο τρόπο. Τελείως. Έχουν υπάρξει επιστημονικές ακαδημίες και πανεπιστήμια που συνεργάζονται. Έχουν αναπτύξει την επιστήμη με άλματα και πηδήματα. Κάθε μικρή ομάδα έχει την ευθύνη για τη χρηματοδότησή της. Και δεν έχουν υπάρξει πολλές απόπειρες να κυριαρχήσει κάποιος.

E: Θα σταθώ σε αυτό, γιατί δεν νομίζω ότι έχουμε ένα έγκυρο παράδειγμα, κυρίως γιατί δεν νομίζω ότι υπάρχει διένεξη σε μια βάση προσωπικής σημασίας.

A: Αυτός ο διάλογος!

E: Ίσως δεν υπήρξε ανάγκη για οργάνωση σε τέτοιο βαθμό μέχρι τώρα;

A: Η επιστημονική δουλειά μέχρι τώρα έχει υπάρξει εξαιρετικά οργανωμένη. Ποτέ δεν είπα ότι δεν ήταν οργανωμένη. Σε κάθε χώρα υπάρχουν ακαδημίες επιστημών, συνέδρια, εκδόσεις. Η οργάνωση είναι αχανής, αλλά δεν υπάρχει δυναμικός αγώνας με την έννοια του ότι κάποιιοι παλεύουν για κεντρική κυριαρχία.

E: Δεν υπήρξε καμία ανάγκη για δυναμικό αγώνα.

A: Ποτέ δεν υπάρχει ανάγκη για δυναμικό αγώνα. Αυτό είναι μια νεύρωση.

E: Αλλά σήμερα, μεγάλες οργανώσεις δίνουν λεφτά για έρευνες και αν θες να συμμετέχεις στις έρευνες πρέπει να έχεις λεφτά και να τα έχεις πάρει από αυτούς που τα ελέγχουν;

A: Σωστά. Με άλλα λόγια αυτό που συμβαίνει είναι ότι παρεμβαίνουμε σε αυτήν την ιστορία της επιστήμης με στόχους που δεν ανήκουν στα ιδανικά των επιστημών. Αλλά η κεντρική διοίκηση δεν χρειάζεται να συμβεί. Είναι ένα στυλ, όπως και το μπαρόκ είναι ένα στυλ, όπως παρατηρεί και ο Λούις Μάμφορντ. Αυτός είναι ο μπαρόκ σχεδιασμός: στη μέση βρίσκεται ένα μεγάλο παλάτι και όλοι οι δρόμοι έρχονται από το κέντρο.

E: Πιστεύετε ότι παρόλο που αυτό δεν είναι απαραίτητο ούτε στις επιστήμες ούτε στον σχεδιασμό μιας γειτονιάς, θα έπρεπε να διαλέξουμε να το κάνουμε αλλιώς;

A: Το διαλέγω είναι μια δυνατή λέξη γιατί δίνει την εντύπωση πραγματικής υπέρβασης. Νομίζω ότι θα μπορούσαμε να κινηθούμε προς κατευθύνσεις που θα χρειαζόταν λιγότερο να το κάνουμε με τον κεντρικό τρόπο. Ας το πούμε έτσι. Δημιουργώντας άλλου είδους μικρά ιδρύματα, μπορούμε να αφαιρέσουμε από το δηλητήριο των κεντρικών ιδρυμάτων. Πρέπει να αγωνίζεστε με τις λέξεις, με τη σκέψη, μια μπίτικ υπαναχώρηση. Μια μπίτικ υπαναχώρηση, λοιπόν, δεν είναι ένα πρώτο κακό βήμα. Το να σταματάς είναι πολλές φορές ένα καλό βήμα. Απλά να σταματάς, με τον τρόπο των μπίτικ. Απλά δεν θα το κάνετε. Και ίσως μετά να σκεφτείτε κάτι καλύτερο να κάνετε.

E: Τι είδους παιδιά θα έβγαιναν από τους κοιτώνες που προτείνετε;

A: Αυτό που πρότεινα ήταν η οικογενειακή δομή των κιμπούτς και η ψυχολογική θεωρία που υπέβασκε ήταν φροϋδική. Το πρόβλημα που οδηγεί στο οιδιπόδειο σύμπλεγμα είναι το πρόβλημα της καλής και της κακής μητέρας. Ο στόχος των κιμπούτς είναι να κάνουν τη μητέρα να αισθάνεται μόνο καλή. Αυτό επιτυγχάνεται με το να μην σε διδάσκει τίποτα. Δεν σου διδάσκει τρόπους στο τραπέζι, αυτό το μαθαίνεις από την κοινωνία. Αλλά όταν η κοινωνία γίνεται πολύ σκληρή μπορείς να τρέξεις στη μαμά σου κλαίγοντας να σε παρηγορήσει.

Ε: Έχω ακούσει μερικές αντικρουόμενες απόψεις για την αντανάκλαση των κιμπούτς στα παιδιά.

Α: Για αυτό προτείνω να ξεκινάει στα έντεκα. Φαίνεται δίχως αμφιβολία ότι αν ένα παιδί, ειδικά από την ηλικία των έξι μηνών μέχρι και δύο χρονών, μεγαλώνει χωρίς προσωπική φροντίδα, αναπτύσσει κρύα προσωπικότητα το οποίο μπορεί σταδιακά να οδηγήσει σε ψυχοπαθολογικές συμπεριφορές. Στο Ισραήλ συνέβαινε όχι με την έννοια ότι το παιδί δεν πρέπει να λαμβάνει προσωπική προσοχή αλλά επειδή οι μάνες έπρεπε να δουλέψουν στα χωράφια κι έτσι τα άφηναν από νωρίς στον παιδικό σταθμό του κιμπούτς.

Ε: Αναρωτιέμαι όταν λέτε ότι θα βάζατε τα παιδιά σε κοιτώνες έτσι. Εγώ δεν θα ήθελα να δώσω τα παιδιά μου σε κάποιον άλλο.

Α: Ζείτε σε έναν ονειρεμένο κόσμο, αγαπητή/έ μου. Περιμένετε μέχρι να κάνετε παιδιά. Θα διαπιστώσετε ότι τα παιδιά σας διαμορφώνουν τα ιδανικά τους από τον δρόμο και όχι από εσάς.

Ε: Ναι, αλλά αν ζουν ακόμη στο σπίτι και έχω επιρροή στις ζωές τους, ίσως να μπορώ να μετατρέψω τα ιδανικά του δρόμου. Ενώ αν ζουν κάπου αλλού, δεν μπορώ να τα ελέγξω καθόλου.

Α: Ναι, αυτό είναι αλήθεια. Αλλά ακόμα κι έτσι, μόνο όταν τα ιδανικά που έχετε στο σπίτι αξίζουν πραγματικά. Το παιδί θα βρει αυτό που είναι πραγματικά σημαντικό και ενδιαφέρον και θα προσπαθήσει να δημιουργήσει κάτι με αυτό, ακόμα κι αν ζει σε κοιτώνες. Αλλά αν πάρουμε ένα μέσο όρο περιπτώσεων, πιστεύω ότι κάθε περίπτωση δρόμου είναι καλύτερη από τις περισσότερες περιπτώσεις οικογενειών, όσον αφορά στα ιδανικά, στην κουλτούρα και στην αγάπη. Ακόμη, δεν υπάρχει η απόλυτη εξουσία πάνω σε ένα παιδί, έτσι κι αλλιώς.

Ε: Αναφέρατε πριν κάτι για τη σημασία του ενδιαφέροντος. Γιατί έχει τόση σημασία;

Α: Θα σου πω γιατί. Υπάρχουν κάποια πράγματα που πρέπει να γίνουν παρά τη θέληση των ανθρώπων, αλλά συμβαίνουν λόγω κινδύνων. Για παράδειγμα, αν ένα παιδί πεταχτεί μέσα στην κίνηση του δρόμου, το πιάνετε από το λαιμό και του βγάζετε την ψυχή για να μάθει το μάθημά του. Αλλά κάθε φορά που συμβαίνει αυτό ή κάποιο παιδί υποχρεώνεται να κάνει κάτι που δεν το ενδιαφέρει, θα το κάνει με λιγότερη χάρη και ταλέντο. Βάζει λιγότερο από τον εαυτό του. Αν δεν προέρχεται από εσωτερικά κίνητρα, το παιδί δε θα εμπλακεί σε αυτό. Οπότε μέχρι τώρα, εφόσον ενδιαφερόμαστε για την τελειότητα στις ζωές όλων, θα πρέπει να προσπαθήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο να έχουμε σαν βάση το αυθόρμητο

ενδιαφέρον για οτιδήποτε συμβαίνει. Ο λόγος είναι ότι θα κάνουμε τα πράγματα καλύτερα, με περισσότερη ακρίβεια, χάρη, ευφυΐα και δύναμη.

Ε: Θα υπήρχε επίβλεψη ενηλίκων σε αυτούς τους κοιτώνες;

Α: Αν τους έτρεχα εγώ, δεν θα υπήρχε. Θα υπήρχαν κανόνες, γιατί αυτό είναι μια αναγκαιότητα για τη δομή. Τα παιδιά δεν θα αφήνονταν εντελώς στους δικούς τους μηχανισμούς. Εγώ θα συνέδεα το σύστημα κοιτώνων με μια μορφή αστικής ανανέωσης, που θα προσπαθούσε να δώσει στα παιδιά τα είδη των εργασιών που μπορούν να διεκπεραιώσουν, όπως η ανακαίνιση. Τα παιδιά δεν θα ήταν παραμελημένα από τους ενήλικες. Αν κάποιο παιδί πάει κοντά σε έναν άνθρωπο που δουλεύει και τον παρακολουθεί, ο άνθρωπος θα του μιλήσει. Και τα παιδιά θα πληρώνονται για τη δουλειά τους στο πρόγραμμα. Δεν είναι αυτό που συμβαίνει σε μια πρωτόγονη κοινωνία: σπίτι για νέους και κοινοτική εργασία;

Ε: Αναφέρατε ότι με τοπικό σχεδιασμό μπορεί να προκύψει μεγάλος χαμός. Τι θα γινόταν; Οι άνθρωποι ίσως να πίστευαν ότι ο σχεδιασμός ήταν μια απαίσιμη ιδέα και η κοινή γνώμη να γινόταν τόσο ισχυρή που τελικά ο σχεδιασμός να μην κατάφερε να διεκπεραιωθεί.

Α: Αυτό είναι αλήθεια. Αυτό ακριβώς συνέβη στην προοδευτική εκπαίδευση όταν προσπάθησαν να την επιχειρήσουν. Οπότε αντί να την προσπαθήσουν πραγματικά, τα πράγματα σταμάτησαν σε ένα επίπεδο μικρού χάους και μετά πανικού.

Ε: Τι θα προτείνατε να γίνει για αυτό;

Α: Θα πρότεινα περισσότερο κουράγιο.

Ε: Αν η δύναμη δοθεί σε μικρές ομάδες, ποιος θα ηγηθεί των μελών;

Α: Οι άνθρωποι που είναι σοφοί και συμπονετικοί.

Ε: Πώς θα εδραιώσουν τους εαυτούς τους μέσα στις ομάδες;

Α: Κοίτα. Ας υποκριθούμε για μια στιγμή ότι κάθομαι εδώ, στην κορυφή του τραπεζιού. Είμαι σοφότερος. Πώς εδραίωσα τον εαυτό μου; Δεν είναι ένας υλικός σχεδιασμός του δωματίου. Δεν υπάρχει άλλη απάντηση πέρα από το ότι με νοιάζει. Με νοιάζει αρκετά ώστε να το σκέφτομαι. Με νοιάζει αρκετά ώστε να έχω γράψει ένα άρθρο. Με νοιάζει αρκετά ώστε να μιλάω με άλλους ανθρώπους που ξέρουν κάτι για αυτό.

Ε: Υπάρχει κάτι άλλο εκτός από κουράγιο που θα μπορούσε να βοηθήσει στο να ξεπεράσουμε τον πανικό.

Α: Ίσως μια έρευνα στην εύρεση κινήτρων θα μπορούσε να εξυπηρετήσει σε αυτό το επίπεδο. Να χρησιμοποιήσεις, δηλαδή, κοινωνιολογικές και ψυχολογικές τεχνικές όχι για να βάλεις κάτι μέσα σε έναν άνθρωπο αλλά για να τον βοηθήσεις να ξεφορτωθεί αυτά που τον εμποδίζουν από το να είναι ο εαυτός του. Αυτό στην ψυχοθεραπεία το αποκαλούμε ξεμπλοκάρισμα (unblocking). Έτσι ίσως να χρησιμοποιήσουμε την έρευνα για τα κίνητρα ώστε να βγάλουμε τους ανθρώπους από την ιδέα ότι ο σχεδιασμός δεν μπορεί να συμβεί. Αυτό θα ήταν πολύ επαρκές. Μετά εγώ θα προτιμούσα να αφήναμε τη φύση να κάνει το έργο της, έτσι ώστε η κοινότητα να είναι φυσική. Αλήθεια το πιστεύω αυτό.

Ε: Κάπου περιγράψατε τον εαυτό σας ως αναρχικό. Τί εννοείται με αυτό;

Α: Είμαι υπέρ των πρακτικών εξάλειψης της καταναγκαστικής εξουσίας όσο περισσότερο γίνεται. Δεν πιστεύω ότι υπάρχει κάποιος αναρχικός στο παρόν, που σκέφτεται στην ολιστική κοινωνική επανάσταση ή έχει κάποια ιδέα της τελικής κοινωνίας. Η ιδέα είναι να μετατρέψουμε απαθείς οργανώσεις σε αλληλέγγυες, να μετατρέψουμε όσο το δυνατό τους ήδη οργανωμένους σε αυθόρμητους. Να αφαιρέσουμε όσο το δυνατόν το φόβο που διαπερνά δυναμικά τις ανθρώπινες σχέσεις, έτσι ώστε αλλά συναισθήματα να έρθουν στην επιφάνεια, όπως ο θυμός, η αγάπη, ο ενθουσιασμός, το ενδιαφέρον.

Ε: Δεν καταλαβαίνω τι θα κάνατε σε περίπτωση που, για παράδειγμα, σε μία μικρή κοινότητα, τα περισσότερα μέλη αποφάσιζαν ότι θα κάνουν αυτό και εκείνο και ένα άτομο ή μία μειοψηφία δεν ικανοποιούνταν από την ψηφοφορία.

Α: Σε μία αξιακά καλή κοινωνία τα πράγματα δεν θα έμπαιναν προς ψήφιση. Αν υπήρχε διαφωνία δεν θα γινόταν τίποτα. Το ζήτημα δεν θα συζητιόταν για πάντα, γιατί οι άνθρωποι θα συνέχιζαν να προσπαθούν να καταλάβουν την οπτική ο ένας του άλλου, έτσι θα καλλιεργούνταν εμπιστοσύνη. Αλλά συχνά τα πράγματα μπορούν να αποφασίζονται δίκαια. Ας υποθέσουμε ότι βγαίνετε έξω και ένας φίλος λέει πάμε να δούμε αυτήν την ταινία και ο άλλος προτείνει άλλη. Πώς αποφασίζετε;

Ε: Ψηφίζουμε.

Α: Όχι δεν ψηφίζετε. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι κάποιος πραγματικά ενδιαφέρεται και θέλει να δει τη συγκεκριμένη ταινία και οι άλλοι δεν πολυενδιαφέρονται και λένε οκ. Δεν είναι αυτό κάτι που θα συνέβαινε σε μία κοινωνία που έχει καλλιεργηθεί εμπιστοσύνη;

Ε: Αλλά οι άνθρωποι δεν έχουν πάντα τις ίδιες αρχές.

Α: Αυτό είναι αλήθεια. Και αυτός είναι ένας ακόμη λόγος για αποκέντρωση. Όταν έχει αποκεντρωμένο σύστημα, αυτοί που διαφωνούν με τον τρόπο που διοικείται μια ολόκληρη γειτονιά, μπορούν να πακετάρουν τα πράγματά τους και να βρουν μία πιο ταιριαστή στα γούστα τους.

Ε: Για να επιστρέψω στον χαρακτηρισμό της δουλειάς σας ως ουτοπική, υπάρχουν αυτοί που λένε ότι οι άνθρωποι ξοδεύουν πολύ χρόνο στο να μιλούν για μη υλοποιήσιμες ιδέες, τις ουτοπίες αν θέλετε, και ότι αυτό τους εμποδίζει από το να βρύνε πράγματα που μπορούν να επιτευχθούν στην πραγματικότητα.

Α: Νομίζω ότι υπάρχει μια λανθασμένη εκτίμηση από τους ανθρώπους εδώ. Η βάση τέτοιου είδους κριτικής είναι η παραδοχή ότι ο μέσος άνθρωπος δεν έχει βαθυστόχαστα ιδανικά, ότι δεν έχει υψηλές προσδοκίες και φαντασία. Στην πραγματικότητα, όσο πιο απλοί είναι οι άνθρωποι τόσο περισσότερο σκέφτονται για το μέλλον. Αλλά επειδή υπάρχουν τόσο πολλές πιθανές διχογνωμίες με αυτές τις ιδέες, οι άνθρωποι που θέλουν να εκλεγούν αμβλύνουν τις καταστάσεις. Είναι ένα θέμα το πώς πραγματικά είναι οι άνθρωποι, άρα και ποιες ιδέες είναι *πραγματικά* εφικτές.

Παιδί και ψυχολογία³

του P. Goodman

Αυτό που είναι πιο σημαντικό, κατά τη γνώμη μου, είναι η προσοχή που δίνεται στα παιδιά και την οικογένεια ως ένα συγκεκριμένο θέμα, η επιθυμία των γονέων να ενημερώνονται και να κάνουν το καλύτερο που μπορούν, με αποτέλεσμα να μην ακολουθούν το μυαλό και τον αυθορμητισμό τους. Για να το πω με άλλο τρόπο, αυτό που είναι σημαντικό είναι η βαρύτητα που δίνεται στην Ψυχολογία στην κοινωνία μας. Γιατί η Ψυχολογία είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος της όπως την έχει φτιάξει ο Φρόιντ και ασχολείται με προβλήματα ζήλιας, βρεφικών εξαρτήσεων, την εξουσία, υποταγή και επαναστατικότητα, και ανταγωνισμός ανάμεσα στα αδέρφια. Προβλήματα μίσους, ηθικών προκαταλήψεων και άλλους αντιδραστικούς μηχανισμούς που απορρέουν από την έλλειψη ενστίκτων. Αυτό το ενδιαφέρον για τα Παιδιά είναι φυσικά ελπιδοφόρο, γιατί η αύξηση της σοφίας δε μπορεί πάρα να βοηθήσει στην επανόρθωση καταχρήσεων, κάτι το οποίο μέχρι τώρα έχει ήδη κάνει.

³ [®] Paul Goodman, "The children and psychology", *Anarchy. The world of Paul Goodman*, τεύχος 11, Freedom Press, Λονδίνο, Μάρτης 1962, σελ. 20

Ωστόσο αυτό το ενδιαφέρον είναι επίσης από μόνο του ένα σύμπτωμα μιας ατυχούς κοινωνικής περίπτωσης. Ο κόσμος δίνει τόση μεγάλη προσοχή στα παιδιά, και γενικότερα στις διαπροσωπικές του σχέσεις γιατί δεν υπάρχουν άλλα πράγματα που να τους προκαλούν το ενδιαφέρον. Όχι ότι δεν υπάρχουν καθόλου, απλώς στην παρούσα κοινωνική κατάσταση δεν υπάρχουν αρκετά συναρπαστικά, διαθέσιμα και αναμφισβήτητα αυτό-αιτιολογούμενες ασχολίες, μέσω των οποίων τα άτομα μπορούν να εξασκούν την ικανότητα της πρωτοβουλίας και να χρησιμοποιούν τις ψυχικές και φυσικές δυνάμεις τους στο έπακρο. Αυτό το πρόβλημα, νομίζω, είναι βαθύτερο από τις υπάρχουσες πολιτικές και οικονομικές συνθήκες και δε νομίζω πως υπάρχει κάποια άμεση λύση που να μπορεί να το ανακουφίσει. Διανύουμε μια φάση συλλογικών επιχειρήσεων, στην οποία αυτόνομα και προικισμένα όντα όπως οι άνθρωποι (-παιδιά) δεν έχουν ερεθίσματα, και ειδικότερα αν λάβουμε υπόψη τα χρόνια πριν ο άνθρωπος “σκουριάσει” και αποθαρρυνθεί. Επίσης το ίδιο συμβαίνει και με τις γνώσεις και την τεχνολογία της κοινωνίας μας. Επομένως, όλο και περισσότεροι είναι πιθανό να εκτονωθούν μέσω θρησκευτικών αναζητήσεων με αποτέλεσμα το φορτίο να πέφτει στην ενασχόληση με τα παιδιά και τις διαπροσωπικές σχέσεις, διότι αυτά είναι τα μόνα πράγματα για τα οποία μπορεί κανείς ατομικά να ενεργήσει και πετύχει κάτι.

Οι καλοί γονείς προσπαθούν να δώσουν όση περισσότερη ενέργεια μπορούν για τα παιδιά τους, ενώ τα παιδιά με τη σειρά τους όταν μεγαλώσουν βλέπουν ότι δεν έχουν κάπου αλλού να διοχετεύσουν αυτή την ενέργεια παρά μόνο στα δικά τους παιδιά.

Η βοήθεια προς τα παιδιά έχει το καλό ότι μπορεί να είναι ανιδιοτελής, συμπονετική και είναι υποχρέωση των προνομιούχων, ότι πιο κοντινό στον ιπποτισμό. Το πρόβλημα είναι πως πέραν αυτών που έχουν γεννηθεί δάσκαλοι, το επάγγελμα υποβαθμίζεται-γελοιοποιείται ως απλά μια σταθερή εργασία. Ωστόσο κάπως πρέπει να κινηθούν τα γρανάζια της κοινωνίας και να παραχθούν προϊόντα. Ένας φίλος μου είπε πως η καλύτερη φροντίδα που μπορείς να δώσεις στα παιδιά είναι να τα αφήσεις ελεύθερα και απλά να είσαι δίπλα τους. Με την έκφραση “να είσαι δίπλα τους” φαντάζομαι εννοεί να προσφέρεις ασφάλεια, να τα ακούς, να παρέχεις υλικό ώστε να κάνουν το επόμενο βήμα και να απαντάς στα ερωτήματά τους. Αυτή η συμβουλή όμως είναι τόσο απλή που δε μπορεί να καλύψει το χρόνο 20 διαλέξεων σε σεμινάρια για τα παιδιά.

Η οικογένεια ως πεδίο μάχης

Έτσι όπως έχουν διαμορφωθεί οι οικογένειες στην παρούσα φάση, τα παιδιά με τις αναπτυσσόμενες δυνάμεις τους και την ελεύθερη ανάπτυξή τους συνεχώς καταπιέζονται, συνθλίβονται, πληγώνονται και τυγχάνουν λάθος καθοδήγησης από τους ενήλικες. Ειλικρινά αμφιβάλω αν υπάρχει κάποιος που να μην έχει τραυματιστεί, κυριολεκτικά ή μεταφορικά, από την οικογένειά του. Θα έλεγα να πολεμήσουμε αυτή την κατάσταση, αν όμως δε πίστευα ότι οι εναλλακτικές είναι χειρότερες. Αλλά σκεφτείτε και την άλλη πλευρά, ότι δηλαδή οι γονείς είναι δεμένοι και τυραννιούνται από μικρούς Νέρωνες. Και δε μπορείς να τους βάλεις στη θέση τους για διάφορους λόγους: 1) Απλά δε γίνεται, δοκιμάστε το 2) Δε μπορείς να τους “χαστουκίσεις” γιατί αν “τραυματιστούν” όλο αυτό θα γυρίσει πίσω σε σένα κάποτε στο μέλλον 3) Κυριότερα, στην καλύτερη των περιπτώσεων, δε μπορούμε να αρνηθούμε στα παιδιά όλα αυτά που θέλουν καθώς είναι δικαιολογημένα: θέλουν χώρο, ενθουσιασμό, σεξουαλική ελευθερία, ευγενή πρότυπα καθώς μεγαλώνουν, σοφία και εμπειρία, πραγματικές τέχνες και δεξιότητες, να κυνηγήσουν ζώα, να εξερευνήσουν το άγνωστο, και κατανοητές απαντήσεις σε ευθύς ερωτήσεις. Δεν είναι όμως το θέμα πως η οικονομία, οι επιστήμες, το στυλ μας, τα σύνορά μας δεν μπορούν να εκπληρώσουν αυτές τις δικαιολογημένες παιδαριώδεις απαιτήσεις. Οι συνθήκες στην κοινωνία μας έχουν γίνει τόσο αντικειμενικές που λίγοι ενήλικες και κανένα παιδί δε έχουν ένα διαθέσιμο αντικειμενικό κόσμο. Έτσι ένας ευαίσθητος γονέας, δικαιολογημένα νιώθει ενοχές. Προσπαθεί με άγχος, σε άκρως ακατάλληλες συνθήκες, να μη στερήσει από τα παιδιά του τα φυσικά τους δικαιώματα. Ενοχλούμαστε από την ελεύθερη και παρθένα δύναμη των νέων, χωρίς να έχουμε δικαίωμα να την αντέξουμε και παραιτούμαστε και εγκαταλείπουμε τα ίδια μας τα δικαιώματα.

Ένα τρανταχτό παράδειγμα ένοχης γονικής συμπεριφοράς με καλές όμως προθέσεις, βρίσκεται στον κοινωνικό μας σχεδιασμό. Πως όλες οι ενήλικες απαιτήσεις για ποιότητα, στυλ και αποτελεσματικότητα θυσιάζονται μπροστά σε προαστιακά βοηθητικά προγράμματα για ασφάλεια και χώρους παιχνιδιού.

Όντας κύριος της εξουσίας

Ορίστε μια αντίθεση για να γίνω κατανοητός. Στην περίπτωση ενός δασκάλου και των μαθητών του, είτε είναι καλλιτέχνης ή τεχνίτης ή ένας καθηγητής, χρησιμοποιεί τα παιδιά για συγκεκριμένους λόγους, τους λέει τι να κάνουν και τι όχι με καθαρή

συνείδηση διότι η ψυχή του είναι στραμμένη προς το έργο του. Διδάσκει από συμπόνια για την αποτροπή λαθών και την μελλοντική εξέλιξη. Από τη μεριά τους τα παιδιά δεν είναι ούτε ταπεινωμένα ούτε εκφοβισμένα ούτε τυγχάνουν εκμετάλλευσης. Αναπτύσσουν τις δεξιότητές τους στη συγκεκριμένη δουλειά μέσω του δασκάλου, καθώς αυτός είναι ο “μάστορας” της τέχνης. Η συναρπαστική απόδειξη μάλιστα όλων αυτών δε πηγάζει από την εξουσία αλλά από τη δουλειά. Τώρα, σχετικά με την οικογένεια ως ένα σχολείο της τέχνης της ανάπτυξης στη ζωή, των ανακαλύψεων και της έμπνευσης για καριέρα, μια μητέρα και ένας πατέρας νιώθουν σαν “μάστορες” του θέματος και μπορούν να διευθύνουν και να απαγορεύουν βάση των πιστεύω τους, εκτός από ορισμένα στοιχειώδη θέματα όπως η υγεία, η ασφάλεια και ίσως η γραμματική και τα ήθη/τρόποι. (Όπως είπε ο Yeats “Οι καλύτεροι στερούνται κάθε πεποίθησης- οι χειρότεροι είναι γεμάτοι παθιασμένες εντάσεις.”). Δε μπορούμε να ξέρουμε τη σωστή μέθοδο για να φτάσουμε έναν άγνωστο στόχο. Αυτό συχνά εκφράζεται με τα λόγια “Δε με νοιάζει τι θα γίνουν τα παιδιά μου, αρκεί να είναι ευτυχισμένα”. Μια ειλικρινής, ταπεινή και λογική πρόταση, η οποία όμως κάνει τους γονείς να προσπαθούν να εκπληρώσουν μια απροσδιόριστη ευθύνη. Έτσι, αντί να ενεργούν με βάση το μυαλό και τις εμπειρίες τους, βασίζονται στην Ψυχολογία και την Ψυχική Υγιεινή.

Άλλη μια αιτία ενασχόλησης με τα παιδιά είναι το γεγονός πως είναι μια εύπεπτη δικαιολογία για την ύπαρξη του μονογαμικού γάμου. Από οικονομικής απόψεως, οι γυναίκες βγάζουν λεφτά, τα οποία, στο μεγαλύτερο μέρος τους, τους ανήκουν. Ως τρόπος ζωής, με την κατάρρευση των παλιών σεξουαλικών συμβάσεων και την εξασθένιση των παλιών αναστολών, ο μονογαμικός γάμος φαίνεται σαν παγίδα και απογοήτευση. Οι άνθρωποι εκτίθενται, και επιτρέπουν στους εαυτούς τους να νιώθουν πειρασμούς αλλά δε μπορούν να τους ικανοποιήσουν, με αποτέλεσμα να υπάρχει έντονη δυσαρέσκεια και ενοχή, γεγονός που είναι προβλέψιμο. Ειλικρινά και πάλι, έχω να κάνω την παρατήρηση πως αν πολλοί γάμοι (οι περισσότεροι) διαλυόταν μετά από κάποια χρόνια, οι σύντροφοι θα γινόταν πιο φωτεινοί και νέοι. Ως εκ τούτου, θα ήθελα να παροτρύνω να γίνει αλλαγή όλου του θεσμού. Η κατάσταση όμως δεν είναι τόσο απλή. Ζούμε ακόμη κάτω από την πλεκτάνη της ζήλιας και τον ίδιων μας των Οιδιπόδειων συμπλεγμάτων, και στην παρούσα φάση του κοινωνικού κατακερματισμού ο γάμος, με τη μορφή που έχει, είναι μια ασπίδα απέναντι στη μοναξιά και την απομόνωση. (Η οικογένεια ήταν το προπύργιο της ατομικής οικονομίας και τώρα είναι ένα καταφύγιο για την συλλογική οικονομία). Ωστόσο, οι βάσεις του θεσμού, όπως έχει διαμορφωθεί, δε μπορούν να αντέξουν απέναντι στον συνεχή ηθικό έλεγχο, λαμβάνοντας υπόψη το κόστος. Τα παιδιά είναι αυτά που αναμφισβήτητα δικαιολογούν αυτή την προσπάθεια, και πλέον με την

ύπαρξη 2 ή 3 παιδιών σε κάθε οικογένεια, το βάρος για αιτιολόγηση είναι ακόμη μεγαλύτερο.

Σωτηρία μέσω τεχνικών του σεξ

Για τη ζωή μιας ολόκληρης νέας γενιάς, έχει γίνει ο υπέρτατος στόχος η “επίτευξη” ενός κανονικού και χαρούμενου γάμου και η ανατροφή υγείων (ψυχολογικά υγείων) παιδιών. Αυτό ήταν που στο παρελθόν θεωρούσαν ως πλεονεκτικό υπόβαθρο για εργασία αλλά και την υπηρεσία στο θεό, ενώ τώρα είναι κάτι το οποίο οι άνθρωποι παλεύουν να πετύχουν. Αυτό είναι παράλογο. Ωστόσο, θα ήθελα να επαναλάβω πως το συναίσθημα είναι βαθιά δικαιολογημένο από το γεγονός πως είναι ένας στόχος για τον οποίο παλεύει ο καθένας σε προσωπικό επίπεδο. Είναι συνδεδεμένος με πραγματικές, και όχι απλά συμβολικές απολαύσεις και ευθύνες, ενώ δε μπορούμε να πούμε το ίδιο για άλλους στόχους, που έχουν να κάνουν κυρίως με μυθοπλασίες περί κύρους και δύναμης. Σκεφτείτε, σαν δοκιμή, όταν ο στόχος δε μπορεί να επιτευχθεί, ή όταν εμφανίζονται ρωγμές σε ένα γάμο, είναι η εξαιρετική εκείνη περίπτωση στην οποία η εργασία και ο κοινωνικός ρόλος του ατόμου είναι αρκετά σημαντικός και πραγματικός ώστε να απασχολήσουν τις σκέψεις του και να του επιτρέψουν να συνεχίσει την πορεία του με αρρενωπό ψυχικό σθένος. Υπό αυτό το πρίσμα, τα χιλιάδες εγχειρίδια για το σεξ και ένα χαρούμενο γάμο, έχουν την συγκινητική αξιοπρέπεια ευαγγελικών εκτάσεων, όπως και το ύφος τους. Διδάσκουν πως να σωθεί κανείς, και δεν υπάρχει άλλος τρόπος σωτηρίας.

Οι καλοπροαίρετοι, τρυφεροί και αγανακτισμένοι γονείς, κάνουν την ενασχόληση με τα παιδιά τους επάγγελμα, μέχρι στο τέλος να τα στείλουν, από όλο και πιο μικρές ηλικίες, σε παιδικούς σταθμούς και σχολεία. Ίσως τα σχολεία να προσφέρουν δυνατότητες “εξερεύνησης και έμπνευσης για μια καριέρα”. Αλλά και η κατάσταση των καθηγητών στα σχολεία δε διαφέρει και πολύ. Γιατί το ερώτημα θα είναι πάντα, τί να διδάξουμε;, ρεαλιστικά, τί αξίζει να διδάξουμε;. Τα σχολικά προγράμματα γίνονται όλο και πιο φτωχά, καθώς είναι προφανές ότι οι ανθρωπιστικές και επιστημονικές πληροφορίες που εμπεριέχονται δεν έχουν επαφή με την καθημερινότητα του μέσου όρου των μαθητών. Ούτε όμως και η λεγόμενη “επαγγελματική” εκπαίδευση είναι η απάντηση. Η απάντηση του Σχολείου είναι και πάλι η Ψυχολογία. Αυτό που έχει ένας καθηγητής δεν είναι ένα αντικείμενο αλλά μια μέθοδος, και αυτό που διδάσκει είναι Διαπροσωπικές Σχέσεις. Η μόνη απαραίτητη τέχνη είναι η ικανότητα της ανάγνωσης, γιατί η παραγωγή και διανομή βασίζονται σ’ αυτήν. (Υπάρχει εδώ και 100 χρόνια καθολική δωρεάν πρωτοβάθμια εκπαίδευση, με

το χαρακτηριστικό των “παραβατικών ανθρώπων”, οι οποίοι δε χωρούσαν στην οικονομία, να είναι πως δεν ήξεραν ή δε μπορούσαν να μάθουν να διαβάζουν. Αλλά η άγρια και αφόρητη ειρωνεία είναι η ξέφρενη ζήτηση για παραπάνω μαθηματικά και φυσική, μη τυχόν και τα ραντάρ μας και οι βόμβες μας είναι χειρότερα από της Ρωσίας. Τόσο όμορφες μελέτες που αποτέλεσαν υπερβατικούς στόχους για τους καλύτερους επιστήμονες! Και τώρα υποστηρίζονται από καθηγητές λόγω της απληστίας τους για επιδοτήσεις και μαθητές κάτω από οποιεσδήποτε προϋποθέσεις.

Επιτυχία χωρίς επιτεύγματα

Μεγαλωμένοι σε ένα κόσμο στο οποίο δε μπορούν να δουν τη σχέση μεταξύ δραστηριότητας και επιτεύγματος, οι νέοι, πιστεύουν πως τα πάντα γίνονται με καθρέφτες, η επιτυχία στα διαγωνίσματα επιτυγχάνεται με κόλπα, τα προϊόντα είναι γνωστά από τις συσκευασίες τους και η υπόληψη ενός ανθρώπου κρίνεται από την εμφάνισή του. Οι “παραβατικοί άνθρωποι” που δε μπορούν να διαβάσουν και παρατάνε το σχολείο, και επομένως είναι λιγότερο δυνατό να συμμετέχουν σε συνηθισμένες δραστηριότητες, εμφανίζουν έντονο συναίσθημα και ζωντάνια όταν προσπαθούν να αποκτήσουν απευθείας πράγματα όπως λεφτά, αίγλη και φήμη, γεγονός που θα αποδείξει μονομιάς πως δεν είναι ανίκανοι. Και είναι περίεργο και βαθιά διδακτικό το πως υποχωρούν, από πολιτικής απόψεως, σε νομικό πλαίσιο συμμορίας-αρχηγού, το οποίο κατανοούν πιο εύκολα. Ο κώδικας μιας συμμορίας έχει πολλά κοινά με τον κώδικα του Άλφρεντ του Μέγα. Είναι πραγματικά αποκαρδιωτικό το να είσαι με μια ομάδα νεαρών, με νηφάλια διάθεση και οι οποίοι δεν ξέρουν τι θέλουν να κάνουν με τη ζωή τους. Γιατροί, δικηγόροι, ζητιάνοι, κλέφτες, πλούσιοι, φτωχοί, Ινδιάνοι αρχηγοί, πολύ απλά δεν έχουν καμία φιλοδοξία και δε μπορούν ούτε να φαντασιωθούν κάτι τέτοιο. Αλλά δεν είναι αλήθεια ότι δε νοιάζονται, το “ε και;”, είναι κάτι το ευάλωτο, τα μάτια τους είναι ακίνητα και ικετεύουν. (Λέω ότι είναι “αποκαρδιωτικό”, και εννοώ πως τρέχουν δάκρυα στα μάγουλά μου. Και ακόμα και γω που είμαι αναρχικός και ειρηνιστής αισθάνομαι πως θα είναι πιο ευτυχισμένοι όταν θα είναι στο στρατό).

Η ψυχολογία της αφθονίας

Είναι μια θλιβερή ικανά. Φυσικά, διότι είναι θλιβερό όταν γράφεις για κάτι αντί να κάνεις στην πράξη κάτι. (Το να γράφεις ποίηση δεν είναι θλιβερό, είναι μια ενέργεια). Δε νομίζω πως υπάρχει λόγος για αγανάκτηση ούτε για απογοήτευση. Δεν υπάρχει λόγος για αγανάκτηση, γιατί υπάρχουν τόσοι πολλοί άνθρωποι που κάνουν

ότι καλύτερο μπορούν και πολλές από τις δυσκολίες που εμφανίστηκαν ήταν μη αναμενόμενες και χρίζουν υπομονετικής αντιμετώπισης. Δεν υπάρχει λόγος για απογοήτευση, γιατί έχω την αίσθηση πως βρισκόμαστε σε μια περίεργη μετάβαση: στο να βρούμε ένα είδος συλλογικών συμβάσεων που θα είναι πλούσιες με τη ζωτικότητα των ζώων και δημιουργικό αυθορμητισμό και δε θα έχουν να κάνουν με Διαπροσωπικές Σχέσεις. Φυσικά δε μπορώ να φανταστώ ένα τέτοιο αντιφατικό πράγμα, καθώς αν μπορούσα θα έγραφα για εκείνο και όχι για ότι γράφω τώρα. Εν τω μεταξύ, εμείς οι ψυχολογικά ενήμεροι γονείς συμβάλλουμε πεισματικά (και έξω από τις φωλιές μας) στην έκρηξη του όλου θέματος. Κατά εκατομμύρια -σύντομα κατά την πλειοψηφία- έχουμε χαλαρώσει σχετικά με την εκπαίδευση για τη χρήση τουαλέτας, απελευθερώνουμε τη σεξουαλικότητα, έχουμε εγκαταλείψει παλιομοδίτικες αρχές γιατί δε γνωρίζουμε περί σωστών αρχών. Εν συνεχεία, στη νέα γενιά υπάρχει όλο και περισσότερη υγεία και διαθέσιμη ενέργεια, και όλο και λιγότερα πράγματα να κάνει κανείς με αυτές. Όλο και περισσότερα παιδιά χωρίς προκαταλήψεις, αποταξικοποιημένα, με καλύτερο χιούμορ, τα οποία όμως είναι όλο και πιο ηλίθια. Αυτή είναι η ψυχολογία της αφθονίας που συνοδεύει την οικονομία της αφθονίας.

Με την ανακούφιση των ανησυχιών για τη φτώχεια, караδοκούν μεγαλύτερες και αρχικά πιο αόριστες ανησυχίες για το πεπρωμένο. Αυτό που έχουμε να κάνουμε, μου φαίνεται πως είναι το να απαλλαγούμε από μερικές ακόμα ιδέες, να απαλλαγούμε από τη Ζωή για να αποκτήσουμε λίγη ζωή, και εν τέλει να απαλλαγούμε από την Ψυχολογία ώστε να έχουμε μια επαφή και εφευρετικότητα. Όπως είπε ο Λάο Τσε, “Καλή διακυβέρνηση είναι να αδειάζεις το μυαλό των ανθρώπων και να γεμίζεις την κοιλιά τους”.

Σκέψεις για την Αρχή του Αναρχισμού⁴

του Paul Goodman

Ο αναρχισμός γειώνεται σε μια μάλλον σαφή πρόταση: αυτή την πολύτιμη συμπεριφορά που επέρχεται από την ελεύθερη και άμεση αντίδραση των ατόμων ή των ομάδων στις συνθήκες που παρουσιάζονται μέσα στο ιστορικό τους περιβάλλον. Ισχυρίζεται πως στις περισσότερες ανθρώπινες σχέσεις, είτε είναι πολιτικές, οικονομικές, στρατιωτικές, θρησκευτικές, ηθικές, παιδαγωγικές, ή πολιτισμικές,

⁴ Paul Goodman, “Reflections on the Anarchist Principle”, *Anarchy*. Τεύχος 62, Freedom Press, Λονδίνο, Αύγουστος 1966

είναι περισσότερο βλαβερά παρά ωφέλιμα τα αποτελέσματα του εξαναγκασμού, του σχεδιασμού «από πάνω προς τα κάτω», της κεντρικής εξουσίας, της γραφειοκρατίας, των φυλακών, της στρατολογίας, των Κρατών, της προκαθορισμένης τυποποίησης, του υπέρμετρου προγραμματισμού κλπ. Οι αναρχικοί/ες θέλουν να αυξήσουν τη φυσική λειτουργία και να μειώσουν τις εξωτερικές εξουσίες. Αυτή είναι μια κοινωνικό-ψυχολογική υπόθεση με προφανείς πολιτικές προεκτάσεις. Εξαρτώμενοι από τις ποικίλες ιστορικές συνθήκες που παρουσιάζουν διάφορες απειλές για τις αναρχικές αξίες, οι αναρχικοί επικέντρωσαν σε διάφορα πεδία: άλλοτε αγροτικά, άλλοτε στις ελεύθερες πόλεις και στον συντεχνιακό προσανατολισμό, άλλοτε τεχνολογικά, άλλοτε αντί τεχνολογικά, άλλοτε κομμουνιστικά, άλλοτε επιβεβαιώνοντας την ιδιοκτησία, άλλοτε ατομικά, άλλοτε συλλογικά, άλλοτε μιλώντας για την Ελευθερία σαν το σχεδόν υπέρτατο αγαθό, άλλοτε βασιζόμενοι στη συνήθεια και στη «φύση». Ωστόσο, παρά τις διαφορές αυτές, οι αναρχικοί/ες σπανίως αποτυγχάνουν να αναγνωρίσουν ο ένας τον άλλο και δε θεωρούν αυτές τις διαφορές ασύμβατες. Σκεφτείτε ένα κρίσιμο σύγχρονο πρόβλημα, τη βία. Το ένοπλο αντάρτικο ήταν πάντα μια κλασική αναρχική τεχνική. Αλλά εκεί, ειδικά στις παρούσες συνθήκες, όπου οποιοδήποτε βίαιο μέσο τείνει να ενισχύει τον συγκεντρωτισμό και τον απολυταρχισμό, οι αναρχικοί τείνουν να βλέπουν την ομορφιά της μια βίας. Τώρα η αναρχική αρχή είναι σε μεγάλο βαθμό αλήθεια. Και μακριά από το να είναι «ουτοπική» ή μια «ένδοξη αποτυχία», επιβεβαιώθηκε και κέρδισε σε πολλές θεαματικές ιστορικές κρίσεις. Στην περίοδο του μερκαντισμού και της μεγαλειώδους ευρεσιτεχνίας, οι ελεύθερες επιχειρήσεις από ανώνυμες συντεχνίες ήταν αναρχικές. Η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας του Jefferson ήταν αναρχική. Οι προτεσταντικές εκκλησίες (!) ήταν αναρχικές. Η προοδευτική εκπαίδευση ήταν αναρχική. Οι ελεύθερες πόλεις και το συντεχνιακό δίκαιο στο φεουδαρχικό σύστημα ήταν αναρχικά. Στο παρόν, το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα στις Η.Π.Α. ήταν εξ αρχής και κλασικά αποκεντρωμένο και αναρχικό. Και πάει λέγοντας, ακόμη και μπαίνοντας σε λεπτομέρειες όπως η ελεύθερη πρόσβαση στις δημοτικές βιβλιοθήκες. Βέβαια, στους σύγχρονους ιστορικούς, αυτά τα πράγματα δε φαίνονται και πολύ αναρχικά, αλλά, όταν συνέβησαν, όλα θεωρούνταν ως τέτοια και συχνά αποκαλούνταν αναρχικά, υπό τη συνήθη τρομοκρατική απειλή του χάους. Αλλά αυτή η σχέση των αναρχικών αξιών με την πραγματική κατάσταση είναι η ουσία του αναρχισμού. Δεν μπορεί να υπάρξει μια ιστορία του αναρχισμού με την έννοια της εδραίωσης μιας μόνιμης κατάστασης των πραγμάτων που θα ονομαζόταν «αναρχία». Είναι μια συνεχής αντιμετώπιση της επόμενης κατάστασης, και μια επαγρύπνηση ώστε να διασφαλιστεί πως δε θα χαθούν οι ελευθερίες του παρελθόντος ή πως δε θα μεταλλαχθούν στο εντελώς αντίθετο τους, όπως η ελεύθερες συντεχνίες εξελίχθηκαν σε μισθωτή σκλαβιά και

μονοπωλιακό καπιταλισμό, ή η διακήρυξη της ανεξαρτησίας εξελίχθηκε σε
μονοπώλιο των δικαστηρίων, των μπάτσων και των δικηγόρων, ή όπως η ελεύθερη
εκπαίδευση εξελίχθηκε σε Σχολικό Σύστημα.

Γράμμα προς τους αποφοίτους του γυμνασίου

Αγαπητέ απόφοιτε:

Το Κογκρέσο ακόμη στριφογυρίζει προσπαθώντας να αποφασίσει να επεκτείνει το σχέδιο πράξης, αντιμέτωπο με την αντίθεση των εργατικών συνδικάτων, των αγροτών, των θρησκευτικών οργανώσεων και άλλων μερών του εκλογικού σώματος που φαίνεται πως διατηρούν ακόμη λίγη λογική σε αυτό το άμεσα προσωπικό ζήτημα αν και συναίνεσαν στον πόλεμο μέσω των κατασκευαστικών έργων, των φόρων, των ανέντιμων κηρυγμάτων και τη γενική συμμόρφωση. Η απειθαρχία του κοινού και ο φόβος των μελών του Κογκρέσου πως θα χάσουν τις θέσεις τους, ανέθεσαν στο Στρατό να προσφέρει επιπλέον κίνητρα σε εθελοντές, σε περίπτωση που το σχέδιο αποτύχει. Δηλαδή, επειδή δεν μπορεί να πείσει τους ενήλικες εγκεφάλους, ο Στρατός στρέφει τα θέλητρα του σε ανώριμους αποφοίτους γυμνασίου, οι οποίοι στο σχολείο δεν έμαθαν τίποτα από τα γεγονότα της κοινωνικής μας πραγματικότητας και οι οποίοι, βυθισμένοι στα σπίτια και στα σχολεία τους, δεν είχαν την ευκαιρία να μάθουν τίποτα μέσα από το βίωμα.

Η αλήθεια είναι πως τα κίνητρα για ένα νέο να καταταγεί στο στρατό είναι όντως πειστικά: ο στρατός είναι μια καλή περίπτωση. Ένα καλό δέλεαρ για έναν νέο ώστε να ξοδέψει με τον πιο αντιπαραγωγικό τρόπο τα χρόνια του, υποτακτικός αδαών αξιωματικών, αφιερωμένος σε έναν σκοπό παγκοσμίως καταστροφικό, και σε ένα κοινωνικό status που μέχρι τώρα στην ειρηνική ιστορία της Αμερικής αντιμετωπιζόταν πάντα με περιφρόνηση από τους πολίτες. Παρόλα αυτά ο Στρατός είναι μια καλή περίπτωση! Τι βαριά κατηγορία για την κατάσταση των ιδρυμάτων μας αν ακόμη και ο Στρατός είναι μια καλή περίπτωση!

Τρεις Βασικοί Λόγοι

Παραλείποντας την προοπτική να στρατολογηθεί θέλοντας και μη, υπάρχουν τρεις βασικοί λόγοι, αλληλεξαρτώμενοι, που ωθούν έναν νεαρό αγόρι να καταταγεί εθελοντικά:

- A.** Η πίεση του να βγάζει τα προς το ζην και να βρει μια δουλειά.
- B.** Ο φόβος της υπεύθυνης ανεξαρτησίας.

Γ. Η ανάγκη να αποδράσει από το σπίτι

Και στις τρεις αυτές κατηγορίες ο Στρατός φαίνεται να παρέχει την καλύτερη λύση, διαθέσιμη θεσμικά- εκτός και αν ο νεαρός ανοίξει τα μάτια του, απελευθερωθεί από το φόβο της εξουσίας, και εργαστεί με διάθεση ώστε να αλλάξει αυτούς τους θεσμούς.

(α) Έχω μπροστά μου μια άτεχνη πολυγραφημένη εγκύκλιο που διανέμεται από το γραφείο στρατολογίας, *29 East Fordham Road, The Bronx, New York*. Ξεκινά :

«Αγαπητέ απόφοιτε, συγχαρητήρια για την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών σου. Στέκεσαι τώρα στο σταυροδρόμι του κόσμου.»

Και έπειτα η εγκύκλιος παρουσιάζει ένα διάγραμμα με τρεις δρόμους:

1. Ο δρόμος της καριέρας: Προς την Ασφάλεια! Καριέρα! Συνταξιοδότηση είκοσι ετών με το Στρατό.
2. Λεωφόρος της Εκπαίδευσης: Στο πανεπιστήμιο! Πέντε χρόνια ελεύθερος και έπειτα τρία χρόνια στον τακτικό στρατό.
3. Λωρίδα της Αμφιβολίας? Πολιτική εργασία. Μηδενική ασφάλιση. Αμφισβητήσιμη καριέρα. Σύνταξη- Πότε? Εκπαίδευση- Ίσως.

Λωρίδα της Αμφιβολίας? Τέτοια είναι η κατάρρευση του συστήματος της ελεύθερης αγοράς που μέχρι τώρα αποτελούσε τη βασική δικαιολογία για τον Αμερικάνικο καπιταλισμό!

« Ας δούμε τα γεγονότα», συνεχίζει η εγκύκλιος.

« Εκατομμύρια βετεράνοι επιστρέφουν στην πολιτική ζωή. Χρειάζονται δουλειά και έχουν πρώτη προτεραιότητα, κ.λπ.»

Τι θράσος! Να τολμάς να υποστηρίζεις αυτά τα «γεγονότα»! Είναι ακριβώς η κορυφή της ιεραρχίας αυτού του Στρατού που σθεναρά αντέκρουσε κάθε αγώνα για βελτίωση των οικονομικών συνθηκών. Αυτός ο Στρατός είναι που κατέπνιξε απεργίες όταν οι απεργίες δεν ήταν ακόμα αντικείμενα ελέγχου των εργατικών-γραφειοκρατιών και θα το κάνει ξανά. Αυτός ο Στρατός που πρέπει να επανδρωθεί πλήρως ώστε να προστατεύσει τις Αμερικάνικες δεσμεύσεις στο εξωτερικό, και οι δεσμεύσεις αυτές δεν είναι τίποτα άλλο από τα συμφέροντα αυτής ακριβώς της τάξης και αυτού ακριβώς του Κράτους που συντηρούν τις συνθήκες «επισφάλεια, καριέρα αμφισβητήσιμη, εκπαίδευση ίσως». Ο Στρατός βοηθά να δημιουργηθούν

και να συντηρηθούν αυτά τα γεγονότα και έπειτα μας λέει να αντιμετωπίσουμε τα γεγονότα. Δεν είναι αυτή η τεχνική πειθούς, η επονομαζόμενη «εκβιασμός»?

Εγώ προσωπικά έχω ακαδημαϊκή εκπαίδευση, μένω έκπληκτος και συνάμα ντρέπομαι βλέποντας πώς τα κολέγια και τα πανεπιστήμια έχουν αγκιστρωθεί στις επιχορηγήσεις και τα δίδακτρα αυτού του Στρατού.

Είναι το τέλος της ελεύθερης έρευνας και της νεοφιλελεύθερης εκπαίδευσης, γιατί αυτός που παίζει δίνει και το ρυθμό. Η τεχνική κατάρτιση για την οποία καυχιέται ο Στρατός, για λίγο καιρό, θα εφευρίσκει καινούρια όπλα αλλά δε θα προωθεί την εξέλιξη της επιστήμης.

(β) Ακόμη κι έτσι, αυτό το οικονομικό επιχείρημα της Στρατιωτικής εγκυκλίου δεν θα έπειθε αν δεν ήταν οι δειλοί, αυτοί που δεν έχουν αυτοπεποίθηση, και γενικά αυτοί που δεν έχουν κουλτούρα και κοινωνικά ενδιαφέροντα, αυτοί οι νέοι στους οποίους απευθύνεται. Γιατί κανένα ανεξάρτητο και σκεπτόμενο νέο άτομο δε θα θυσιάζε σε αυτά τα συναρπαστικά χρόνια της ζωής του την ελευθερία να εξερευνά και να πειραματίζεται με τις πιθανότητες. Αλλά το γονικό άγχος για οικονομική επιβίωση έχει εδώ και καιρό γεννήσει στο μυαλό του παιδιού την αίσθηση πως είναι ακατόρθωτο να επιβιώσεις σε αυτόν τον κόσμο. Ο νέος, τρομοκρατημένος και βιασμένος από το σπίτι, κρυφά πιστεύει πως δεν αξίζει τίποτα και πως ποτέ δε θα μπορούσε να κάνει κάτι για αυτό. Επιπλέον, ενδόμυχα φοβάται να ανεξαρτητοποιηθεί οικονομικά, γιατί μια τέτοια αυτονομία υπονοεί επίσης σεξουαλική ανεξαρτησία και ίσως γάμο, αλλά η μακρά στέρηση και τα καταναγκαστικά ταμπού έχουν επενδύσει αυτή την ιδέα με τρομερό άγχος και ενοχές. Βασικά, να αυτονομηθείς σημαίνει να τολμήσεις να πάρεις τη θέση του πατέρα και ίσως ακόμη και να γίνεις πατέρας. Αλλά ως παιδί έχεις ήδη παρατηρήσει πως ο πατέρας μονάχος του δε μπορεί να ανταποκριθεί στις κοινωνικές του ευθύνες. Πόσο λοιπόν λιγότερο μπορείς εσύ, που ο πατέρας, τόσο συχνά, σε χτυπούσε και σε αποκαλούσε ανόητο? Επιπλέον, τόσα χρόνια στη δυσεκπαίδευση έχουν ήδη καταπνίξει κάθε παρόρμηση της περιέργειας, του πολιτισμικού ενδιαφέροντος, και της δημιουργικής φιλοδοξίας που συνήθως υπάρχει στα μικρά αγόρια. Στην εκπαίδευση τους καμιά φυσική κλίση δεν ενθαρρύνεται. Τώρα, συνεπώς, κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα μοιάζει αδιαπέραστα μυστηριώδης- η νεολαία είναι πεισμένη πως ότι κι αν κάνει θα γελοιοποιηθεί. Το Εγώ αντιστέκεται σε αυτήν την πρόκληση με όλη του τη δύναμη.

Αλλά ιδού! Ο Στρατός λύνει όλα τα προβλήματα. Επιβάλλει ένα περιβάλλον ακόμη πιο αυστηρό από την πειθαρχία στους γονείς και την τιμωρία που ποθεί η ψυχή Και

σε καλύτερη μορφή, γιατί τουλάχιστον δεν υπάρχει η πρόσμιξη της αγάπης. Ταυτόχρονα, απαλλάσσει από μια ευθύνη: ο Στρατός παρέχει κάθε ασφάλεια καθώς προετοιμάζει τα μέλη του για τη στιγμή του μέγιστου κινδύνου. Στο Στρατό ο νέος έχει μια πειθαρχημένη ανευθυνότητα. Στην ατέλειωτη ιεραρχία του Στρατού θα είναι πιθανό για το νέο ακόμη και να εκφοβίσει κάποιον κατώτερο, γιατί πάντα υπάρχει ένας καινούριος με ένα λιγότερο αστέρι στην επωμίδα.

(γ) Και για να φύγεις από το σπίτι! Αλήθεια, να φύγεις και να πας πολύ μακριά! Ο Στρατός παρέχει κι αυτό επίσης. Αλλά εκτός από το Στρατό, όπως έχουν τα πράγματα στην κοινωνία μας, ακόμη και αν βρει δουλειά ο νέος, πάλι θα χρειάζεται να παραμείνει για πολλά χρόνια εντός των αναθεματισμένων γονικών τειχών, με τη νέα συμβολή του να δημιουργεί απλώς μια νέα τριβή. Εάν η οικογένεια του είναι αυτό που βλέπουμε να είναι οι εννέα στις δέκα οικογένειες, θα είναι για πάντα αδύνατο τα παιδιά να μεγαλώσουν θεωρώντας τους γονείς τους ισότιμα πλάσματα για τα οποία τρέφουν πολύ ιδιαίτερα και στοργικά συναισθήματα. Οι σχέσεις είναι τεταμένες. Είναι εντελώς αδύνατον για τον νέο να εκφράσει την αγάπη που βρίσκεται στα βάθη της καρδιάς του, είναι το ίδιο αδύνατο να εκφράσει την οργή που σιγοβράζει από «τον πάτο» προς τα πάνω και να γκρεμίσει το γέρο. Συνεπώς, το καλύτερο είναι να φύγεις γρήγορα, γιατί η επόμενη μάχη θα είναι χειρότερη από την τελευταία- αλλά στο Στρατό ο καθένας μπορεί να μάχεται χωρίς ενοχές ενάντια στους ξένους και στους αναρχικούς.

Αυτοί είναι, νομίζω, οι κύριοι λόγοι που οδηγούν έναν νέο να καταταγεί. Φυσικά υπάρχουν πολλά επακόλουθα που πηγάζουν από τον ένα ή τον άλλο λόγο: η υπερηφάνεια της στολής, η συντροφικότητα των συμπολεμιστών στην ίδια βάρκα, τα ταξίδια, η πυρετώδεις σεξουαλικές φαντασιώσεις σε εξωτικές πόλεις κ.λπ, κ.λπ. Θα έμενα έκπληκτος, πάντως, εάν ανάμεσα σε αυτά τα κίνητρα βρίσκαμε ένα πλαστό πατριωτικό αίσθημα. Οι Αμερικάνοι δε έχουν συντονιστεί ακόμη τόσο ώστε να φαντάζονται ότι χρειάζονται έναν τέτοιο Στρατό.

Τι τότε? Ελπίζω πως έχω ολοκληρώσει την υπόθεση της Στρατιωτικής εγκυκλίου ώστε να παρουσιάσω την προσφορά τους με όλα τα θέλητρα της. Ελπίζω πως οι λίγοι νέοι που θα τύχει να τη δουν θα έχουν ένα μικρό αίσθημα ντροπής από τη δεινή τους θέση, και έπειτα θα ξεσπάσουν σε τρομερά γέλια.

Νέοι! Βρισκόσαστε όντως στο σταυροδρόμι – η εγκύκλιος έχει δίκιο. Στη μια πλευρά βρίσκονται τα προσχήματα, τα ψέματα και τα όχι αναλλοίωτα γεγονότα που σας παρουσιάζουν και που ίσως εσωτερικά φοβάστε. Από την άλλη βρίσκεται η απλή

αλήθεια: πως δεν είσαστε άχρηστοι, πως έχετε μεγάλη δύναμη μέσα σας. Πως ο κόσμος είναι γεμάτος από ενδιαφέρουσες πιθανότητες, δημιουργικές εργασίες, τέχνες, τεχνικές, και επιστήμες που δεν είναι αδιαπέραστα μυστήρια. Χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλο, την αμοιβαία βοήθεια και κάνεις δεν υποτιμάται ή δεν περιθωριοποιείται. Η σεξουαλική αγάπη είναι χωρίς ενοχές και ως εκ τούτου δε βρίσκεται πολύ μακριά. Χρειάζεστε λεφτά για υγεία και ευτυχία, όχι για να αγοράζεται ότι απεικονίζεται στις διαφημίσεις και στις ταινίες, και εάν στην πλούσια γη μας δε μπορείτε να βγάλετε αρκετά χωρίς να πάτε στο Στρατό, οφείλετε να αναζητήσετε ποιος σας εμποδίζει.

Τα θέλγητρα του Στρατού δε διαφέρουν από τον εκβιασμό. Βοηθήστε μας να αλλάξουμε τα «γεγονότα», για να απελευθερώσετε τους εαυτούς σας και ο ένας τον άλλο!

***Paul Goodman,
April 1946***

*Το παραπάνω κείμενο πρωτοεμφανίστηκε στο αναρχικό περιοδικό **Why?**, που έπειτα κυκλοφόρησε με τον τίτλο **Resistance**, μια περιοδική έκδοση που έδωσε χώρο έκφρασης στις νέες κατευθύνσεις της αναρχικής θεωρίας που διαμορφώθηκαν από τους αναρχικούς σαν απάντηση στις κοινωνικές αλλαγές που ακολούθησαν το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.*

Βιβλιογραφία

Anarchy A journal of anarchist ideas, τεύχη 11-18-27-37-62-107 , Freedom press

Γκούντμαν Πωλ, Κριτική της κατεστημένης παιδείας- Υποχρεωτική δυσεκπαίδευση, Καστανιώτη 1977

Γκούντμαν-Ντάννισον, Εκπαιδευτικός ζουρλομανδύας - Σχολεία του δρόμου, Αυτόνομες εκδόσεις 1982

Ευτοπία #19, Συνέντευξη του Δημήτρης Ρουσσόπουλου στην Ευτοπία, 2010

Haworth H. Robert, Anarchist Pedagogies, PM Press 2012

Houssaye Jean, Δεκαπέντε παιδαγωγοί, Μεταίχμιο 2000

Ίλλιτς Ιβάν, Κοινωνία χωρίς σχολεία, Νεφέλη 1976

Ντιούι Τζων, Εμπειρία και εκπαίδευση, Γλάρος 1980

Ρέιμερ Έβερρετ , Το σχολείο είναι νεκρό, Βέργος 1976

Roszak Theodore, Η γέννηση της αντι-κουλτούρας, futura 2008

Suissa Judith, Anarchism and education: A philosophical perspective, Pm Press 2010

Stoehr Taylor, The Paul Goodman Reader, Pm Press 2011

Standing E. M., Her life and work of Maria Montessori, Plume 1998

Στο νησί της αλφαβήτου, 3η και 4η επίσκεψη, 1996-1998

Συλλογικό, Τέχνη και μαζική κουλτούρα, Ύψιλον 1984

Συλλογικό, Σαμμερχιλ: Υπέρ και κατά, Μπουκουμάνης 1975

Το Μικρό Δέντρο, Παιδαγωγικό πλαίσιο, 2014

Φάρσον Ρίτσαρντ, Για την απελευθέρωση των παιδιών, Γλάρος 1980

Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ

- 6/11** **"Η συνέλευση των ποντικών"**
ντοκουμέντα από παιδικές συνελεύσεις
αυτοοργανωμένη παραγωγή, 30´
- 20/11** **"Ο ανθός της ελληνικής νεολαίας"**
σταθμοί στους μαθητικούς αγώνες
αυτοοργανωμένη παραγωγή, 25´
- 4/12** **"Waiting for superman"**
κριτική των αμερικάνικων σχολείων
μέσα από την αναρχική φιλοσοφία
D. Guggenheim, 102´
- 18/12** **"Το μοντέρνο σχολείο του Ferrer"**
αυτοοργανωμένη παραγωγή, 15´
"Σχολειoff"
αυτοοργανωμένη παραγωγή-Άπατρις, 45´
- 15/1** **"Η θυσία του Κόρτσακ"**
ολοκαύτωμα και εκπαίδευση
A. Wajda, 115´
- 29/1** **"Κενά στην ιστορία της παιδείας"**
γυναίκες παιδαγωγοί
αυτοοργανωμένη παραγωγή, 20´
- 12/2** **"Just a beginning"**
φιλοσοφία με τα παιδιά
I. Baugier, J.P. Pozzi, 98´
- 26/2** **"Changed my life, Paul Goodman"**
κριτική της κατεστημένης παιδείας
J. Lee, 90´
- 18/3** **"Pesta. Ένα εναλλακτικό σχολείο"**
κέντρα παιδικής αυτονομίας στο Εκουαδόρ
R. Riess, L. Wild, 70´
- 1/4** **"Η ζωή και το έργο του Φρενέ"**
αυτοοργανωμένη παραγωγή, 30´

Παρασκευές στις 8μμ στο Μικρό Δέντρο

μετάβαση: λεωφ. 37, στάση Τέρμα <http://alliotikosxoleio.espivblogs.net/>